CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL ELEANOR SHARPSTON prezentate la 10 februarie 2011 [1]

1. Trei întreprinderi legate au participat, împreună cu alte întreprinderi, la acorduri și practici concertate privind stabilirea prețurilor și împărțirea pieței tuburilor industriale din cupru, cu încălcarea articolului 81 CE (în prezent articolul 101 TFUE), și au fost obligate de Comisie la plata unor amenzi.

2. La calcularea amenzilor, Comisia a luat în considerare criteriile prevăzute în propriile linii directoare aplicabile, precum și diferite circumstanțe agravante și atenuante.

3. În consecință, cele trei întreprinderi în cauză au sesizat Tribunalul [2] solicitând reducerea semnificativă a amenzilor care le-au fost impuse, invocând cinci erori specifice săvârșite la stabilirea cuantumurilor amenzilor.

4. Acțiunile au fost respinse în totalitate [3] și aceste întreprinderi formulează în prezent recurs la Curte invocând cinci motive, dintre care primele patru corespund primelor patru motive prezentate în primă instanță. Cel de al cincilea motiv de recurs ridică însă chestiunea mai largă a întinderii și a naturii controlului pe care trebuie să îl realizeze Tribunalul atunci când își exercită competența de fond în ceea ce privește sancțiunile pecuniare.

Cadrul juridic

Drepturile omului și drepturile fundamentale

5. Articolul 6 alineatul (1) din Convenția europeană a drepturilor omului (denumită în continuare „CEDO”) prevede în special:

1 — Limba originală: engleza.

2 — La acea dată, înainte de intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, Tribunalul se numea „Tribunalul de Primă Instanță”. Din dorința de simplificare și având în vedere că schimbarea a fost pur formală, vom utiliza în prezentele concluzii denumirea actuală.

3 — Hotărârea din 6 mai 2009, KME Germany și alții/Comisia, T-127/04, Rep., p. II-1167 (denumită în continuare „hotărârea atacată”). Și ceilalți participanți la înțelegere, sancționați prin aceeași decizie, au atacat decizia, iar cererile formulate de ei au fost de asemenea respinse la aceeași dată: a se vedea Hotărârea din 6 mai 2009, Wieland-Werke/Comisia, T-116/04, Rep., p. II-1087, și Hotărârea din 6 mai 2009, Outokumpu și Luvata/Comisia, T-122/04, Rep., p. II-1135.

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. […]”

Orice persoană are dreptul la un proces echitabil, public și într-un termen rezonabil, în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege. […]” [traducere neoficială]

8. Nota explicativă la acest articol menționează, *inter alia*, că al doilea paragraf corespunde articolului 6 alineatul (1) CEDO, cu precizarea:

6. Articolul 6 alineatele (2) și (3) instituie garanții suplimentare speciale pentru orice persoană „acuzată de o infracțiune”, inclusiv prezumția de nevinovăție și accesul la diferite mijloace de apărare.

„În dreptul Uniunii, dreptul de a se adresa unei instanțe nu se aplică numai pentru plângerile privind drepturile și obligațiile cu caracter civil. Aceasta este una dintre consecințele faptului că Uniunea este o comunitate de drept, după cum a constatat Curtea de Justiție în cauza 294/83, «Verzii»/Parlamentul European (Hotărârea din 23 aprilie 1986, Rec., p. 1339). Cu toate acestea, cu excepția domeniului lor de aplicare, garanțiile oferite de CEDO se aplică în mod similar în Uniune.” [traducere neoficială]

7. Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „Carta”) [4], intitulat „Dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil”, prevede în special:

„Orice persoană ale cărei drepturi și libertăți garantate de dreptul Uniunii sunt încălcate are dreptul la o cale de atac eficientă în fața unei instanțe judecătorești, în conformitate cu condițiile stabilite de prezentul articol.

9. Articolul 49 din Cartă se intitulează „Principiile legalității și proporționalității infracțiunilor și pedepselor” [traducere neoficială]. Cu privire la sancțiuni, articolul 49 alineatul (3) prevede: „Pedepsele nu trebuie să fie disproporționate față de infracțiune” [traducere neoficială]. Potrivit notei explicative, acesta „reia principiul general al proporționalității infracțiunilor și pedepselor, consacrat de tradițiile constituționale comune ale statelor membre și de jurisprudența Curții […]” [traducere neoficială].

4 — Proclamată la Nisa la 7 decembrie 2000 (JO C 364, p. 1). O versiune actualizată a fost aprobată de Parlamentul European la 29 noiembrie 2007, după eliminarea referirilor la Constituția Europeană (JO C 303, p. 1); cea mai recentă versiune consolidată – ulterioară Tratatului de la Lisabona – a fost publicată în JO C 83, p. 389.

10. Articolul 51 din Cartă definește domeniul de aplicare al acesteia. Articolul 51 alineatul (1) prevede:

„Dispozițiile prezentei Carte se adresează instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii, cu respectarea principiului subsidiarității, precum și statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii. Prin urmare, acestea respectă drepturile și principiile și promovează aplicarea lor în conformitate cu atribuțiile pe care le au în acest sens." [traducere neoficială] [5]

Prevederile tratatului

11. Articol 81 alineatul (1) CE (în prezent, după o ușoară modificare, articolul 101 alineatul (1) TFUE) prevede:

„Sunt incompatibile cu piața comună și interzise orice acorduri între întreprinderi, orice decizii ale asocierilor de întreprinderi și orice practici concertate care pot afecta comerțul dintre statele membre și care au ca obiect sau efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în cadrul pieței comune și, în special, cele care:

(a) stabilesc, direct sau indirect, prețuri de cumpărare sau de vânzare sau orice alte condiții de tranzacționare;

[…]

(c) împart piețele sau sursele de aprovizionare;

[…]"

12. Articol 229 CE (în prezent, după o ușoară modificare, articolul 261 TFUE) prevede:

„Regulamentele adoptate în comun de Parlamentul European și de Consiliu în conformitate cu dispozițiile prezentului tratat pot conferi Curții de Justiție competența de fond în privința sancțiunilor prevăzute de aceste regulamente."

13. Cu caracter mai general, articolul 230 CE (în prezent, după modificare, articolul 263 TFUE) conferă Curții de Justiție competența de a controla legalitatea actelor instituțiilor, inclusiv a actelor Comisiei, „pentru motive de necompetență, de încălcare a unor norme fundamentale de procedură, de încălcare a prezentului tratat sau a oricărei norme de drept privind aplicarea acestuia ori de abuz de putere".

5 — Versiunea originală (2000). Cea de a doua teză este în prezent formulată astfel: „Prin urmare, acestea respectă drepturile și principiile și promovează aplicarea lor în conformitate cu atribuțiile pe care le au în acest sens și cu respectarea limitelor competențelor conferite Uniunii de tratate."

14. Conform articolului 225 alineatul (1) CE [în prezent, după modificare, articolul 256 alineatul (1) TFUE], Tribunalul are, în principiu, competența să judece în primă instanță aceste acțiuni, sub rezerva dreptului de a formula recurs la Curtea de Justiție cu privire la chestiuni de drept.

Aplicarea dreptului concurenței

15. Articolul 15 din Regulamentul nr. 17 al Consiliului [6], care era aplicabil la data faptelor, prevedea în special:

„(2) Comisia poate aplica, prin decizie, întreprinderilor și asocierilor de întreprinderi amenzi cuprinse între o mie și un milion de unități de cont[[7]], limita maximă a amenzii putând fi majorată cu până la zece la sută din cifra de afaceri realizată în cursul exercițiului financiar precedent de fiecare dintre întreprinderile care au participat la încălcare atunci când, în mod intenționat sau din neglijență, acestea:

(a) comit o încălcare a dispozițiilor articolului [81 alineatul (1) CE sau ale articolului 101 alineatul (1) TFUE] sau

[…]

La stabilirea cuantumului amenzii, trebuie luată în considerare, pe lângă gravitatea încălcării, durata acesteia.

[…]

(4) Deciziile luate în aplicarea [alineatului] (2) nu au caracter de drept penal.” [8] [traducere neoficială]

16. Articolul 17 din Regulamentul nr. 17 prevedea:

„Curtea de Justiție are competență de fond în sensul articolului [229 CE/261 TFUE] cu privire la acțiunile introduse împotriva deciziilor prin care Comisia stabilește o amendă sau o penalitate cu titlu cominatoriu; aceasta poate anula, reduce sau majora amenda sau penalitatea cu titlu cominatoriu aplicată.” [traducere neoficială] [9]

6 — Primul regulament de punere în aplicare a articolelor [81] și [82] din tratat din 6 februarie 1962 (JO 13, p. 204, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 3). De la 1 mai 2004, Regulamentul nr. 17 a fost abrogat și a fost înlocuit cu Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 și 82 din tratat (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167), care a transferat instanțelor și autorităților din statele membre o mare parte a răspunderii pentru aplicarea dreptului concurenței al Uniunii.

7 — Unitatea de cont este predecesorul euro.

8 — Dispoziții în esență similare sunt prevăzute în prezent la articolul 23 alineatele (2), (3) și (5) din Regulamentul nr. 1/2003.

9 — O dispoziție în esență similară este prevăzută în prezent la articolul 31 din Regulamentul nr. 1/2003.

17. Liniile directoare ale Comisiei din 1998 privind metoda de stabilire a amenzilor (denumite în continuare „liniile directoare”) [10] erau de asemenea aplicabile la data faptelor. În preambulul acestor linii directoare se prevedea, *inter alia*:

„Principiile prezentate în prezentele liniile directoare ar trebui să asigure transparența și imparțialitatea deciziilor Comisiei, atât pentru întreprinderi, cât și pentru Curtea de Justiție, menținând totodată marja discreționară acordată Comisiei, în temeiul legislației relevante, în stabilirea amenzilor în limita a 10 % din cifra de afaceri totală a întreprinderilor. Cu toate acestea, această marjă trebuie să urmeze o politică coerentă și nediscriminatorie, în concordanță cu obiectivele urmărite în sancționarea încălcărilor regulilor de concurență.

Noua metodă de determinare a cuantumului unei amenzi va respecta următoarea formulă care pornește de la un cuantum de bază care va fi majorat pentru a ține seama de circumstanțele agravante sau diminuat pentru a ține seama de circumstanțele atenuante[11].”

18. Punctul 1 din liniile directoare prevedea că respectivul cuantum de bază se determină în funcție de gravitatea și de durata încălcării, acestea fiind singurele criterii menționate la articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17.

19. În ceea ce privește gravitatea, conform punctului 1 secțiunea A, trebuie să se țină seama de natura încălcării, de „impactul real asupra pieței, atunci când acesta poate fi măsurat”, și de mărimea pieței geografice relevante. Existau trei categorii: încălcări minore, încălcări grave și încălcări foarte grave, ultima categorie incluzând restricții orizontale precum cartelurile de fixare a prețurilor și cotele de împărțire a piețelor, care conduc la „amenzi posibile” de peste 20 de milioane EUR. Este de asemenea posibilă „aplicarea unor tratamente diferențiate întreprinderilor, în funcție de natura încălcării comise”, și este necesar „să se țină seama de capacitatea economică efectivă a autorilor încălcării de

10 — Linii directoare privind metoda de stabilire a amenzilor aplicate în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 și al articolului 65 alineatul (5) din Tratatul CECO (JO 1998, C 9, p. 3, Ediție specială, 08/vol. 3, p. 69). Liniile directoare din 1998 au fost înlocuite de la 1 septembrie 2006 cu Orientările privind calcularea amenzilor aplicate în temeiul articolului 23 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul nr. 1/2003 (JO C 210, p. 2, Ediție specială, 08/vol. 4, p. 264). Orientările din 2006 adoptă o abordare destul de diferită, stabilind în esență un cuantum de bază calculat în general ca 30 % din valoarea anuală a vânzărilor la care se raportează încălcarea (ajustată, dacă este cazul, în funcție de toate circumstanțele relevante), înmulțit cu numărul anilor de participare și ajustat în continuare în lumina circumstanțelor agravante, a circumstanțelor atenuante și a factorului de disuasiune; rezultatul final este de maximum 10 % din cifra de afaceri anuală și este supus aplicării normelor privind clemența (a se vedea punctul 22 și nota de subsol 13 de mai jos), cu posibilitatea excepțională de a reduce o amendă care, altfel, ar fi fatală pentru întreprindere.

11 — Notă fără relevanță pentru versiunea în limba română.

a cauza prejudicii semnificative altor operatori, în special consumatorilor, și să se fixeze amenda la un nivel care să îi asigure un efect suficient de descurajator".

20. Referitor la durată, conform punctului 1 secțiunea B, trebuia să se facă distincția între: încălcările de scurtă durată (în general mai mici de un an), în cazul cărora nu exista nicio creștere a cuantumului amenzii reținute pentru gravitatea încălcării, încălcările de durată medie (în general de la 1 la 5 ani), care antrenează o creștere de până la 50 % din acest cuantum, și încălcările de lungă durată (în general peste 5 ani), care antrenează o creștere de „până la 10 % pe an" [12]. Cuantumul stabilit în funcție de gravitate împreună cu cuantumul stabilit în funcție de durată formează cuantumul de bază al amenzii impuse.

21. În temeiul punctului 2, cuantumul de bază putea crește în cazul în care existau circumstanțe agravante precum, *inter alia*, încălcări repetate de același tip din partea aceleiași sau acelorași întreprinderi.

22. Conform punctului 3, cuantumul de bază urma să fie redus în cazul în care existau anumite circumstanțe atenuante precum, *inter alia*: neaplicarea în practică a acordurilor sau a practicilor ilicite (a doua liniuță), încetarea încălcării de îndată ce intervine Comisia (în special atunci când desfășoară verificări) (a treia liniuță) și cooperarea efectivă a întreprinderii în cadrul procedurilor, în afara sferei de aplicare a Comunicării Comisiei privind cooperarea din 1996 (a șasea liniuță) [13].

23. Comunicarea privind cooperarea a definit condițiile în care întreprinderile care cooperează cu Comisia în cursul investigării acesteia cu privire la o înțelegere pot fi scutite de amendă sau pot beneficia de o reducere a cuantumului amenzii pe care ar fi trebuit să o plătească în lipsa unei astfel de cooperări.

24. Punctul 4 din secțiunea A a Comunicării privind cooperarea prevedea: „Comisia consideră că este în interesul Comunității să se acorde [sic] un tratament favorabil întreprinderilor care cooperează cu ea în condițiile

12 — Astfel cum se va vedea în contextul celui de al treilea și al celui de al patrulea motiv, poate fi util să se precizeze că aceasta înseamnă (și este o interpretare care, din câte știm, nu a fost niciodată pusă la îndoială) o majorare a cuantumului total cu (≤10 × n) %, unde n = numărul anilor cuprinși în durata încălcării. A se vedea de asemenea punctul 19 din hotărârea atacată, citat la punctul 26 de mai jos, și nota de subsol 16 de mai jos.

13 — Comunicarea Comisiei privind neaplicarea de amenzi sau reducerea cuantumului acestora în cauzele având ca obiect înțelegeri (JO 1996, C 207, p. 4), aplicabilă la data faptelor. Această comunicare a fost înlocuită începând de la 14 februarie 2002 de Comunicarea privind imunitatea la amenzi și reducerea cuantumului amenzilor în cauzele referitoare la înțelegeri (JO 2002, C 45, p. 3), ea însăși înlocuită în 2006 de Comunicarea Comisiei privind imunitatea la amenzi și reducerea cuantumului amenzilor în cauzele referitoare la înțelegeri (JO 2006, C 298, p. 17, Ediție specială, 08/vol. 5, p. 3).

prevăzute mai jos. Interesul consumatorilor și cetățenilor în a se asigura detectarea și interzicerea unor asemenea practici secrete depășește interesul cu privire la sancționarea pecuniară a acelor întreprinderi care cooperează cu Comisia, permițându-i astfel acesteia sau ajutând-o să descopere și să interzică o înțelegere" [traducere neoficială]. În secțiunile B, C și D sunt identificate în mod detaliat tipurile de comportament care permit unei întreprinderi care a participat la activități anticoncurențiale să beneficieze totuși de clemență. Acestea sunt formulate astfel:

„B. NEAPLICAREA UNEI AMENZI SAU REDUCEREA FOARTE IMPORTANTĂ A CUANTUMULUI ACESTEIA

Întreprinderea care:

(a) denunță înțelegerea secretă Comisiei înainte ca aceasta să fi efectuat, în temeiul unei decizii, o investigație asupra întreprinderilor parte la înțelegere și fără ca aceasta să dispună deja de informații suficiente pentru a dovedi existența înțelegerii denunțate;

(b) este prima care furnizează elemente decisive pentru a dovedi existența înțelegerii;

(c) și-a încetat participarea la activitatea nelegală până cel mai târziu la momentul la care denunță înțelegerea;

(d) furnizează Comisiei toate informațiile utile, precum și toate înscrisurile și elementele de probă de care dispune referitoare la înțelegere și cooperează permanent și pe deplin pe tot parcursul investigației;

(e) nu a constrâns o altă întreprindere să participe la înțelegere, nici nu a inițiat sau a avut un rol hotărâtor în cadrul activității nelegale,

beneficiază de o reducere de cel puțin 75% din cuantumul amenzii care i-ar fi fost aplicată [sic] în lipsa cooperării, reducere care poate ajunge până la neaplicarea totală a unei amenzi.

C. REDUCEREA IMPORTANTĂ A CUANTUMULUI AMENZII

Întreprinderea care îndeplinește condițiile prevăzute în secțiunea B literele (b)-(e) și denunță înțelegerea secretă după ce Comisia a efectuat, în temeiul unei decizii, o investigație la întreprinderile participante la înțelegere, fără ca această investigație să fi furnizat un temei suficient pentru a justifica inițierea procedurii în vederea adoptării unei decizii, beneficiază de o reducere de 50-75% din cuantumul amenzii.

D. REDUCEREA SEMNIFICATIVĂ A CUANTUMULUI AMENZII

1. În cazul în care o întreprindere cooperează fără a fi îndeplinite toate condițiile prevăzute la [punctul] B sau C, aceasta beneficiază de o reducere de 10-50 % din cuantumul amenzii care i-ar fi fost aplicată în lipsa cooperării.

2. Acesta poate fi cazul, în special, dacă:

— anterior trimiterii unei comunicări privind obiecțiunile, o întreprindere furnizează Comisiei informații, documente sau alte elemente de probă care contribuie la stabilirea existenței încălcării săvârșite;

— după ce a primit comunicarea privind obiecțiunile, o întreprindere informează Comisia că nu contestă existența faptelor pe care Comisia își întemeiază acuzațiile." [traducere neoficială]

Impunerea și stabilirea cuantumului amenzilor în prezenta cauză

25. La 16 decembrie 2003, în urma efectuării a diverse investigații, Comisia a adoptat o decizie [14] prin care a constatat că șase întreprinderi – Wieland Werke AG (denumită în continuare „Wieland"), Outokumpu Oyj, Outokumpu Copper Products OY (denumite în continuare, împreună, „Outokumpu"), KM Europa Metal AG (denumită în continuare „KME Germany"), Europa Metalli SpA (denumită în continuare „KME Italy") și Tréfimétaux SA (denumită în continuare „KME France") – au încălcat prevederile articolului 81 alineatul (1) CE și – începând de la 1 ianuarie 1994 – ale articolului 53 alineatul (1) din Acordul privind SEE prin participarea, în perioada 3 mai 1988-22 martie 2001, la un ansamblu de acorduri și de practici concertate constând în stabilirea prețurilor și în împărțirea pieței în sectorul tuburilor industriale. KME Germany, KME France și KME Italy (care din 1995 făceau parte din grupul KME, denumite în continuare, împreună, „KME") au fost reclamante în primă instanță și sunt recurente în prezenta procedură.

26. Au fost impuse KME amenzi în cuantum total de 39,81 milioane EUR [15]. Procedura prin care Comisia a stabilit cuantumurile în cauză

14 — Decizia C(2003) 4820 final (cazul COMP/E-1/38.240 – Tuburi industriale) (denumită în continuare „decizia atacată" sau „decizia în cauză"). Un rezumat al acesteia a fost publicat în JO 2004, L 125, p. 50.

15 — Sumă compusă din 10,41 milioane EUR pentru KME Germany, 10,41 milioane EUR în solidar pentru KME France și KME Italy, ambele sume aferente perioadei 3 mai 1988-19 iunie 1995, și 18,99 milioane EUR în solidar pentru toate cele trei societăți pentru perioada 20 iunie 1995-22 martie 2001.

este rezumată la punctele 11-22 din hotărârea atacată după cum urmează:

„11 În ceea ce privește, în primul rând, stabilirea cuantumului de plecare al amenzii, Comisia a apreciat că încălcarea, constând în esență în stabilirea prețurilor și în împărțirea piețelor, era o încălcare foarte gravă prin chiar natura sa [considerentul (294) al deciziei atacate].

12 Pentru a determina gravitatea încălcării, Comisia a luat în considerare și faptul că acest cartel afectase întregul teritoriu al Spațiului Economic European (SEE) [considerentul (316) al deciziei atacate]. Comisia a examinat și efectele reale ale încălcării și a constatat că înțelegerea «produsese, în general, efecte pe piață» [considerentul (314) al deciziei atacate].

13 Pentru a ajunge la această ultimă constatare, Comisia s-a întemeiat în special pe indiciile următoare. În primul rând, a avut în vedere punerea în aplicare a înțelegerii referindu-se la faptul că participanții și-au comunicat volumul vânzărilor și nivelul prețurilor [considerentul (300) al deciziei atacate]. În al doilea rând, elemente ale dosarului ar fi demonstrat că prețurile scăzuseră în perioada în care acordul coluziv a fost mai puțin respectat și crescuseră semnificativ în alte perioade [considerentul (310) al deciziei atacate]. În al treilea rând, Comisia a făcut referire la cota de piață colectivă cuprinsă între 75 % și 85 % deținută de membrii înțelegerii [considerentul (310) al deciziei atacate]. În al patrulea rând, Comisia a constatat că respectivele cote de piață ale participanților la înțelegere rămăseseră relativ stabile pe toată durata încălcării, chiar dacă uneori clienții participanților s-au schimbat [considerentul (312) al deciziei atacate].

14 În sfârșit, tot în cadrul determinării gravității încălcării, Comisia a luat în considerare faptul că piața tuburilor industriale din cupru constituia un sector important, a cărui valoare a fost estimată la 288 de milioane de euro la nivelul SEE [considerentul (318) al deciziei atacate].

15 Având în vedere toate aceste împrejurări, Comisia a concluzionat că încălcarea în cauză trebuia considerată foarte gravă [considerentul (320) al deciziei atacate].

16 În al doilea rând, Comisia a tratat în mod diferit întreprinderile vizate pentru a ține

cont de capacitatea economică efectivă a fiecăreia de a cauza un prejudiciu important concurenței. În această privință, Comisia a subliniat existența unei diferențe între cotele de piață deținute pe piața tuburilor industriale în cadrul SEE, pe de o parte, de grupul KME, lider de piață în cadrul SEE, cu o cotă de piață de [confidențial] %, și, pe de altă parte, de Outokumpu și de Wieland, care dețineau o cotă de piață de [confidențial] % și, respectiv, de 13,4 %. Dată fiind această diferență, cuantumul de plecare al amenzii aplicate societăților Outokumpu și Wieland a fost fixat la 33 % din amenda aplicată grupului KME, mai precis, la 11,55 milioane de euro pentru Outokumpu și pentru Wieland și la 35 de milioane de euro pentru grupul KME [considerentele (327) și (328) ale deciziei atacate].

17 Întrucât grupul KME a fost creat în 1995, Comisia a împărțit cuantumul de plecare al amenzii aplicate grupului, respectiv 35 de milioane de euro, în două părți: prima parte pentru perioada 1988-1995 (deosebind KME Germany de KME France și de KME Italy) și a doua parte pentru perioada 1995-2001 (considerând că cele trei entități formează un grup). Prin urmare, cuantumul respectiv de plecare a fost repartizat astfel: 8,75 milioane de euro pentru KME Germany (1988-1995), 8,75 milioane de euro în solidar pentru KME Italy și KME France (1988-1995) și 17,50 milioane de euro pentru grupul KME, mai precis, în solidar pentru KME Germany, KME France și KME Italy (1995-2001) [considerentul (329) al deciziei atacate].

18 În al treilea rând, pentru a ține cont de necesitatea de a fixa amenda la un nivel care să îi asigure un efect descurajator, Comisia a majorat cuantumul de plecare al amenzii aplicate Outokumpu cu 50 %, ridicând astfel amenda la 17,33 milioane de euro, apreciind că cifra de afaceri mondială a acesteia, de peste 5 miliarde de euro, indica faptul că Outokumpu dispunea de o dimensiune și de o putere economică ce permiteau majorarea menționată [considerentul (334) al deciziei atacate].

19 În al patrulea rând, Comisia a calificat drept «lungă» durata încălcării, care s-a derulat între 3 mai 1988 și 22 martie 2001. Astfel, ținând cont de durata încălcării, Comisia a apreciat, așadar, că era adecvat să majoreze cuantumul de plecare al amenzilor aplicate întreprinderilor vizate cu 10 % pe fiecare an de participare la cartel. Prin urmare, Comisia a majorat cu 55 % cuantumul de plecare al amenzii aplicate grupului KME pentru perioada 1995-2001 și cu 70 % cuantumul de plecare al amenzilor aplicate KME Germany, pe de o parte, precum și KME Italy și KME France, pe de altă parte, pentru perioada 1988-1995. Cuantumul de bază

al amenzilor a fost, în consecință, stabilit la 56,88 milioane de euro pentru întreg grupul KME [considerentele(338), (342) și (347) ale deciziei atacate][16].

20 În al cincilea rând, având în vedere circumstanțele agravante, cuantumul de bază al amenzii aplicate Outokumpu a fost majorat cu 50% pentru motivul că aceasta a săvârșit încălcări repetate, deoarece fusese destinatara Deciziei 90/417/CECO a Comisiei din 18 iulie 1990 referitoare la o procedură în temeiul articolului 65 [CO] privind acordul și practicile concertate ale producătorilor europeni de produse plate din oțel inoxidabil laminate la rece (JO L 220, p. 28) [considerentul (354) al deciziei atacate].

21 În al șaselea rând, în ceea ce privește circumstanțele atenuante, Comisia a subliniat că, fără cooperarea Outokumpu, nu ar fi putut stabili existența unui comportament ilicit decât pentru o perioadă de 4 ani și, în consecință, a redus cuantumul de bază al amenzii acesteia cu 22,22 milioane de euro, astfel încât cuantumul de bază să corespundă amenzii care i-ar fi fost aplicată pentru o astfel de perioadă [considerentul (386) al deciziei atacate].

22 În al șaptelea și ultimul rând, Comisia a redus cuantumul amenzilor, în temeiul titlului D din Comunicarea privind cooperarea din 1996, cu 50% pentru Outokumpu, cu 20% pentru Wieland și cu 30% pentru grupul KME [considerentele (402), (408) și (423) ale deciziei atacate]."

Rezumatul hotărârii atacate

27. Cererea introductivă a KME la prima instanță s-a intitulat: „Cerere introductivă în temeiul articolelor 225 CE și 230 CE". Prin intermediul acesteia, KME a solicitat Tribunalului:

— reducerea substanțială a amenzii;

— obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată efectuate de KME, precum și la plata cheltuielilor efectuate pentru furnizarea unei garanții bancare în schimbul plății amenzii până la pronunțarea hotărârii Tribunalului și

16 — Deși nu se specifică în hotărârea atacată, decizia în cauză a majorat cuantumul de plecare cu 125% atât pentru Outokumpu, cât și pentru Wieland, de la 17,33 milioane EUR la 38,98 milioane EUR și, respectiv, de la 11,55 milioane EUR la 25,99 milioane EUR [considerentele (328), (334) și (347) ale deciziei în cauză].

— luarea oricăror alte măsuri pe care Tribunalul le-ar putea considera adecvate.

28. În susținerea acestor pretenții, KME a invocat cinci motive referitoare la stabilirea cuantumului amenzii: (a) luarea neadecvată în considerare a impactului real al cartelului la calcularea cuantumului de plecare al amenzii, (b) evaluarea neadecvată a dimensiunii pieței relevante, (c) majorarea eronată a amenzii pentru durata încălcării, (d) neluarea în considerare a circumstanțelor atenuante și (e) aplicarea eronată a Comunicării privind cooperarea. Tribunalul a respins toate cele cinci motive și, în consecință, a respins acțiunea în totalitate.

29. În ceea ce privește primul motiv (luarea neadecvată în considerare a impactului real al cartelului), Tribunalul a constatat că Comisia avea dreptul să aplice un tratament diferențiat participanților în funcție de cota de piață a fiecăruia; că înțelegerile, în special stabilirea prețurilor și împărțirea clientelei, erau prin însăși natura lor suficient de grave încât să merite cele mai severe amenzi, indiferent de impactul asupra pieței, și că, „cu titlu suplimentar", impactul real al înțelegerii asupra pieței relevante a fost demonstrat de Comisie în mod corespunzător cerințelor legale.

30. Prin intermediul celui de al doilea motiv, KME a susținut că Comisia a evaluat în mod greșit dimensiunea pieței de producție a tuburilor de cupru pe baza unei cifre de afaceri care include costul materiei prime (și anume cuprul), deși acest cost a fost stabilit și uneori suportat direct de cumpărător; o evaluare corectă ar fi trebuit să se bazeze pe valoarea adăugată de fabricanți. Tribunalul a hotărât că niciun motiv întemeiat nu impunea ca cifra de afaceri aferentă unei piețe relevante să fie calculată prin excluderea anumitor costuri de producție și că, în pofida naturii sale aproximative, cifra de afaceri a fost considerată atât de legiuitorul comunitar, cât și de Comisie și de Curte, un criteriu adecvat de apreciere a dimensiunii și a puterii economice ale întreprinderilor.

31. În ceea ce privește cel de al treilea motiv (majorarea eronată a amenzii – cu 10 % pe an – în funcție de durata încălcării), Tribunalul a hotărât că, fără a confunda gravitatea și durata încălcării, Comisia și-a exercitat puterea de apreciere în limitele normelor pe care și le-a impus prin liniile directoare și că majorarea cu 125 % pentru o perioadă de 12 ani și 10 luni nu era disproporționată.

32. Prin intermediul celui de al patrulea motiv, KME a susținut că, în mod contrar propriilor linii directoare, Comisia nu a luat în considerare anumite circumstanțe atenuante invocate: (i) faptul că, deși nu s-a abținut în mod sistematic să pună în aplicare acordurile, KME a procedat astfel într-un mod limitat, (ii) faptul că KME a încetat imediat și

voluntar încălcarea, după verificările efectuate de Comisie, (iii) situația economică dificilă a sectorului tuburilor industriale și (iv) faptul că KME a furnizat elemente de probă decisive sau care au completat elementele de probă aflate în posesia Comisiei. Tribunalul a considerat că: (i) KME nu a adoptat un comportament concurențial real și că punerea în aplicare limitată a încălcării nu era un element atenuant suficient, (ii) reducerea amenzii în considerarea încetării – în special – a unei încălcări săvârșite cu intenție de îndată ce intervine Comisia este o chestiune care ține de puterea de apreciere a Comisiei și depinde de evaluarea circumstanțelor realizată de aceasta, (iii) nu i se impune Comisiei să considere starea financiară defavorabilă a unui sector drept circumstanță atenuantă și, respectiv, (iv) Comisia dispune de o putere de apreciere în ceea ce privește aplicarea circumstanțelor atenuante și nu și-a exercitat această putere în mod greșit considerând că Outokumpu, iar nu KME a furnizat informații importante.

fi cenzurată, întrucât aceasta dispune de o largă marjă de apreciere pentru a evalua calitatea și utilitatea cooperării unei întreprinderi, în special în raport cu contribuțiile altor întreprinderi, iar în această cauză nu a fost săvârșită o asemenea eroare vădită și, respectiv, (iii) nu a existat un tratament discriminatoriu deoarece KME și Outokumpu nu se aflau în situații comparabile.

Motivele de recurs

34. În susținerea recursului, KME invocă cinci motive care pot fi rezumate după cum urmează.

33. Prin intermediul celui de al cincilea motiv (reducerea insuficientă a amenzii în temeiul Comunicării privind cooperarea), KME a susținut că: (i) în cauze anterioare, terți au beneficiat de un tratament mai favorabil, (ii) informațiile furnizate de KME ar fi trebuit să conducă la o reducere de peste 30 % și (iii) Comisia a încălcat principiul egalității de tratament acordând Outokumpu o reducere de 50 %. Tribunalul a apreciat că: (i) împrejurarea că în trecut Comisia a acordat un anumit nivel de reducere pentru un comportament determinat nu impune acordarea aceleiași reduceri pentru un comportament similar în cadrul unei proceduri ulterioare, (ii) doar o eroare vădită de apreciere a Comisiei poate

35. În primul rând, apreciind că faptul că înțelegerea a avut un impact asupra pieței relevante, element care trebuie luat în considerare la stabilirea cuantumului de bază al amenzii impuse KME, și că a fost demonstrat de Comisie corespunzător cerințelor legale, Tribunalul a încălcat dreptul Uniunii Europene (denumită în continuare „Uniunea”) și

a motivat în mod ilogic și neadecvat respingerea primului motiv. În plus, admițând concluzia Comisiei potrivit căreia elementele de probă econometrice prezentate de KME nu au demonstrat că încălcarea, în ansamblul său, nu a avut impact asupra pieței, Tribunalul a denaturat în mod vădit faptele și probele de care dispunea.

36. În al doilea rând, admițând dimensiunea pieței afectate de înțelegere (piața tuburilor industriale), astfel cum a fost stabilită de Comisie prin includerea cifrei de afaceri pe o piață distinctă în amonte (piața cuprului), deși membrii înțelegerii nu erau integrați vertical în această piață din amonte, Tribunalul a încălcat dreptul Uniunii și a motivat în mod neadecvat respingerea celui de al doilea motiv invocat de KME.

37. În al treilea rând, Tribunalul a încălcat dreptul Uniunii și a motivat în mod neclar, ilogic și neadecvat confirmarea părții relevante a deciziei în cauză și respingerea celui de al treilea motiv invocat de KME, și anume motivul potrivit căruia Comisia a aplicat în mod greșit liniile directoare și a încălcat principiile proporționalității și egalității de tratament prin aplicarea procentajului maxim de majorare a cuantumului de bază al amenzii impuse KME în considerarea duratei.

38. În al patrulea rând, Tribunalul nu a respectat dreptul Uniunii prin respingerea celui de al patrulea aspect al celui de al patrulea motiv invocat de KME și prin confirmarea părții relevante a deciziei în cauză, în care Comisia a refuzat să acorde KME o reducere a amenzii în temeiul cooperării în afara domeniului de aplicare al Comunicării privind cooperarea, încălcând atât liniile directoare, cât și principiile echității și egalității de tratament.

39. În al cincilea rând, Tribunalul a încălcat dreptul Uniunii și dreptul fundamental la un control jurisdicțional efectiv și deplin, întrucât nu a efectuat o examinare completă și aprofundată a argumentelor invocate de KME și a arătat o deferență părtinitoare față de puterea de apreciere a Comisiei.

40. Considerăm că trebuie examinat, mai întâi, cel de al cincilea și ultimul dintre aceste motive, având în vedere că viziunea pe care o va adopta Curtea cu privire la chestiunile generale referitoare la întinderea, la gradul și la natura controlului care trebuie exercitat de Tribunal în astfel de cauze va influența abordarea primelor patru motive, fiecare dintre acestea criticând un aspect specific distinct al aplicării acestui control.

Cu privire la cel de al cincilea motiv: controlul jurisdicțional efectiv

Pasajele relevante din hotărârea atacată

41. KME citează următoarele pasaje din hotărârea atacată în susținerea argumentului său potrivit căruia Tribunalul „a arătat o deferență excesivă și nerezonabilă față de puterea de apreciere a Comisiei”:

„92 [...] gravitatea încălcării este determinată prin referire la numeroși factori, pentru care Comisia dispune de o marjă de apreciere […]”

„103 […] Astfel, revine Comisiei obligația de a alege, în cadrul marjei sale de apreciere […], nivelul majorării pe care înțelege să îl aplice pentru durata încălcării.”

„115 Astfel, adoptarea liniilor directoare nu a lipsit de relevanță jurisprudența anterioară potrivit căreia Comisia dispune de o putere de apreciere care îi permite să ia sau să nu ia în considerare anumite elemente atunci când stabilește, în special în funcție de circumstanțele din speță, cuantumul amenzilor pe care intenționează să le aplice. Astfel, în lipsa din liniile directoare a unei dispoziții imperative privind circumstanțele atenuante care pot fi avute în vedere, trebuie să se considere că Comisia a păstrat o anumită marjă pentru a aprecia în mod global importanța unei eventuale reduceri a cuantumului amenzilor în temeiul circumstanțelor atenuante.”

„129 […] Comisia dispune de o marjă de apreciere în ceea ce privește aplicarea circumstanțelor atenuante […]”

42. Aceste pasaje pot fi interpretate în lumina observațiilor formulate „cu titlu introductiv” de Tribunal la punctele 32-37 din hotărârea atacată, deși KME nu le menționează în mod explicit:

„32 […] trebuie amintit, pe de o parte, că din considerentele (290)-(387) ale deciziei atacate rezultă că aplicarea de către Comisie a amenzilor pentru încălcare s-a realizat în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 și, pe de altă parte, că, deși Comisia nu se referă explicit în decizia atacată la [Liniile directoare], este cert că aceasta a determinat cuantumul amenzilor

pe baza metodei definite în aceste linii directoare.

33 Liniile directoare, deși nu pot fi calificate ca normă de drept, prevăd o regulă de conduită care indică practica ce trebuie urmată și de la care Comisia nu se poate îndepărta, într-un caz particular, fără a avea justificări (a se vedea Hotărârea Curții din 18 mai 2006, Archer Daniels Midland și Archer Daniels Midland Ingredients/Comisia, C-397/03 P, Rec., p. I-4429, punctul 91 și jurisprudența citată).

34 Revine, așadar, Tribunalului obligația să verifice, în cadrul controlului legalității amenzilor aplicate prin decizia atacată, dacă puterea de apreciere a Comisiei a fost exercitată potrivit metodei prevăzute în liniile directoare și, în măsura în care ar trebui constatat că s-a îndepărtat de la acestea, să verifice dacă această îndepărtare este justificată și motivată în mod corespunzător cerințelor legale. În această privință, trebuie subliniat că s-a confirmat de Curte validitatea, pe de o parte, chiar a principiului liniilor directoare și, pe de altă parte, a metodei indicate în cuprinsul acestora (Hotărârea Curții din 28 iunie 2005, Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, Rec., p. I-5425, punctele 252-255, 266, 267, 312 și 313).

35 Autolimitarea puterii de apreciere a Comisiei care rezultă din adoptarea liniilor directoare nu este astfel incompatibilă cu menținerea unei marje de apreciere semnificative a Comisiei. Liniile directoare cuprind diferite elemente de flexibilitate care permit Comisiei să își exercite puterea discreționară în conformitate cu dispozițiile Regulamentului nr. 17, astfel cum au fost interpretate de Curte (Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 34 de mai sus, punctul 267).

36 Prin urmare, în domeniile în care Comisia și-a păstrat o marjă de apreciere, de exemplu, în ceea ce privește nivelul majorării pentru durată, controlul legalității acestor aprecieri se limitează la absența unei erori vădite de apreciere (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 18 iulie 2005, Scandinavian Airlines System/Comisia, T-241/01, Rec., p. II-2917, punctele 64 și 79).

37 Pe de altă parte, în principiu, marja de apreciere a Comisiei și limitările aduse acesteia nu aduc atingere exercitării de către instanța comunitară a competenței sale de fond (Hotărârea Tribunalului din 8 iulie 2004, JFE Engineering și alții/Comisia, T-67/00, T-68/00, T-71/00 și T-78/00, Rec., p. II-2501, punctul 538), care o abilitează să elimine, să reducă sau să majoreze cuantumul amenzii aplicate de Comisie (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 8 februarie 2007, Groupe Danone/Comisia, C-3/06 P,

Rep., p. I-1331, punctele 60-62, Hotărârea Tribunalului din 21 octombrie 2003, General Motors Nederland și Opel Nederland/Comisia, T-368/00, Rec., p. II-4491, punctul 181)."

Rezumatul argumentelor părților

Recursul formulat de KME

43. KME critică faptul că Tribunalul nu a examinat cu atenție și în detaliu argumentele sale invocate în primă instanță și că a arătat o „deferență excesivă" față de puterea de apreciere a Comisiei, confirmând o amendă disproporționată. În opinia KME, această omisiune încalcă dreptul fundamental la un control jurisdicțional deplin, efectiv și echitabil al deciziei în cauză de către o instanță independentă și imparțială.

44. Dreptul Uniunii în materie de concurență se caracterizează prin interacțiunea dintre Comisie, în rolul său de organ de investigare, de urmărire și de decizie, și instanță, care asigură un control extern. Totuși, jurisprudența nu a clarificat niciodată sensul, întinderea sau rațiunea exacte ale puterii de apreciere conferite Comisiei, având în vedere echilibrul instituțional dintre cele două.

45. Această interacțiune a fost influențată de evoluția rolului Comisiei în punerea în aplicare a politicii de concurență de la adoptarea Regulamentului nr. 17. În anul 1962, CEE cuprindea șase state membre, iar dreptul european al concurenței era puțin cunoscut sau acceptat. Comunicările erau o sursă utilă de informare care permitea Comisiei să exercite un control *a priori* și să își elaboreze politica de punere în aplicare; rolul său era în principal acela de a educa și de a asigura securitatea juridică prin adoptarea unor decizii oficiale de exceptare, scrisori administrative de compatibilitate sau decizii de autorizare. Deși Comisia exercita deja competențe cumulate de investigare, de urmărire și de decizie, investigațiile și urmăririle erau relativ rare, iar amenzile erau de obicei reduse. Era rezonabil, logic și echitabil ca, în acest context, Curtea să se pronunțe în Hotărârea Consten și Grundig [17] în sensul că, întrucât exercitarea competențelor Comisiei implică în mod necesar aprecieri complexe ale unor aspecte economice, controlul jurisdicțional al acestor aprecieri trebuie să țină seama de natura lor limitându-se la verificarea exactității materiale a situației de fapt și a calificărilor juridice deduse de Comisie pe baza acestora. În plus, autocenzura Comisiei făcea mai

17 — Hotărârea din 13 iulie 1966, Consten și Grundig/Comisia, 56/64 și 58/64, Rec., p. 429.

puțin importantă problema definirii unor limite clare în exercitarea competenței sale de a impune amenzi.

46. Cu toate acestea, este arbitrar, periculos și inechitabil să se aplice aceeași „deferență judiciară" puterii de apreciere a Comisiei în contextul sistemului actual de aplicare a dreptului Uniunii în materie de concurență, caracterizat de amenzi din ce în ce mai importante având un impact economic și financiar inevitabil asupra întreprinderilor, a acționarilor și a angajaților și care conduce *de facto* la „penalizarea" dreptului concurenței. Normele de concurență ale Uniunii sunt prevederi direct aplicabile care nu lasă loc unei aprecieri discreționare în interpretare și în aplicare, astfel încât instanțele care controlează aplicarea acestora de către Comisie în cazuri particulare dispun de un grad de deferență foarte limitat.

47. Potrivit regimului actual introdus de Regulamentul nr. 1/2003, articolul 101 TFUE în ansamblu este aplicat în prezent nu numai de Comisie, ci și de autoritățile și de instanțele naționale competente în materie de concurență. Nu s-a sugerat niciodată că o instanță națională care aplică articolul 101 TFUE în cazuri particulare beneficiază de o largă putere de apreciere, pe care instanța superioară ar trebui să o respecte.

48. Expertiza Comisiei în evaluarea situațiilor de fapt și/sau economice complexe nu poate justifica acordarea unei largi puteri de apreciere în aplicarea dreptului Uniunii în materie de concurență. Dimpotrivă, în cazurile complexe, un control aprofundat face parte dintre competențele Tribunalului, care au fost definite ca reacție la critica potrivit căreia intensitatea controlului jurisdicțional exercitat în asemenea situații nu mai era la standardele cerute de un regim juridic care a început să afecteze semnificativ drepturile individuale prin aplicarea riguroasă a normelor de concurență. În plus, atât Tribunalul, cât și Curtea au exercitat frecvent și cu succes un control deosebit de aprofundat în cazuri complexe. Intensitatea controlului Tribunalului nu scade odată cu complexitatea situației de fapt în cauză, ci depinde de aprecierea acestuia cu privire la tipul de control necesar și adecvat în circumstanțele fiecărei spețe.

49. Mai mult, Tribunalul are competență de fond în ceea ce privește sancțiunile impuse în cauze în materie de concurență. În exercitarea acestei competențe, nu ar trebui să acorde Comisiei nicio putere de apreciere în ceea ce privește caracterul adecvat și proporțional al unei amenzi sau metoda de calcul – fapt *a fortiori* adevărat având în vedere natura penală *de facto* a unor asemenea amenzi și cerința

CEDO a unui control jurisdicțional efectiv al oricărei decizii administrative care impune o sancțiune penală. Prin urmare, Tribunalul trebuie să examineze modul în care Comisia a apreciat gravitatea și durata unui comportament ilicit în fiecare caz și poate înlocui această apreciere cu propria apreciere anulând, reducând sau majorând amenda. Exercitarea deplină a acestei competențe de fond implică nu numai controlul legalității amenzii din punct de vedere formal, ci și controlul caracterului său adecvat, prin intermediul unei aprecieri independente a gravității comportamentului care trebuie sancționat și a caracterului echitabil al sancțiunii în ansamblul său, în raport cu circumstanțele particulare ale speței.

50. Întinderea eventualei puteri de apreciere a Comisiei în spețe precum prezenta cauză trebuie definită în mod strict, iar gradul eventualei deferențe judiciare față de aprecierea discreționară trebuie limitat în consecință. Natura tehnică a unei cauze nu trebuie să incite Tribunalul să își neglijeze obligația de a asigura respectarea dreptului.

51. O altă problemă este aceea dacă controlul prevăzut de sistemul judiciar al Uniunii este suficient de întins și de intens pentru a asigura nivelul de protecție impus de articolul 6 alineatul (1) CEDO. Dezbaterea pe această temă a devenit mai intensă nu numai în lumina competențelor cumulate de investigare, de urmărire și de decizie ale Comisiei, ci și în lumina „penalizării" în curs a dreptului Uniunii în materie de concurență. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a admis demult că aplicarea dreptului administrativ, inclusiv impunerea amenzilor, nu este incompatibilă cu articolul 6 alineatul (1) CEDO. Totuși, deși nu este necesar ca o asemenea aplicare să fie în întregime „jurisdicționalizată" pentru a îndeplini cerințele acestui articol, trebuie să existe garanții procedurale suficient de puternice și un control jurisdicțional efectiv care să implice competența de fond pentru a controla o decizie administrativă. Cerințele pe care trebuie să le îndeplinească un sistem de control jurisdicțional pentru a fi conform cu articolul 6 alineatul (1) CEDO nu au fost încă pe deplin clarificate, dar nu este cert că sistemul actual de aplicare a dreptului Uniunii în materie de concurență, inclusiv controlul jurisdicțional, respectă aceste cerințe.

52. Dreptul la o cale de atac eficientă în fața unei instanțe judecătorești este de asemenea consacrat la articolul 47 din Cartă. Jurisprudența confirmă că destinatarii unei decizii a Comisiei prin care se impun amenzi în cauze în materie de concurență au dreptul la un proces echitabil și că dreptul lor la o instanță imparțială este încălcat dacă nu este prevăzută o cale de atac la o instanță cu competență de fond în sensul CEDO.

Răspunsul Comisiei

53. Comisia susține, în primul rând, că motivul este prea general și imprecis pentru a fi examinat de Curte [nu ar îndeplini, astfel, cerințele articolului 112 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul de procedură] și este, prin urmare, inadmisibil; în al doilea rând, că hotărârea Tribunalului s-a bazat pe constatările acestuia și că, în consecință, motivul este nefondat.

54. În ceea ce privește lipsa de precizie, KME invocă o serie de argumente în sensul unui control aprofundat al deciziilor Comisiei de către Tribunal, dar admite că un sistem de aplicare a dreptului administrativ coroborat cu un control jurisdicțional care să implice o competență de fond este compatibil cu articolul 6 alineatul (1) CEDO. Aceasta admite de asemenea că, în principiu, Tribunalul și Curtea sunt în măsură să exercite un control adecvat și că au procedat astfel în practică. KME nu contestă, așadar, structura fundamentală a controlului jurisdicțional exercitat asupra deciziilor Comisiei.

55. În consecință, KME ar fi trebuit (a) să specifice elementele hotărârii în care Tribunalul nu ar fi tratat în mod adecvat susținerile sale, (b) să specifice criteriul în funcție de care ar trebui apreciată calitatea controlului exercitat de Tribunal și (c) să demonstreze în ce mod, în raport cu acest criteriu, Tribunalul nu ar fi tratat în mod adecvat susținerile KME. În schimb, aceasta a citat patru pasaje din hotărâre referitoare la puterea de apreciere a Comisiei, fără a explica modul în care acestea demonstrau că Tribunalul nu a exercitat un control adecvat asupra deciziei Comisiei în lumina susținerilor KME.

56. Astfel, criteriul în funcție de care ar trebui apreciat controlul exercitat de Tribunal în conformitate cu articolul 6 alineatul (1) CEDO este neclar, chiar dacă se admite susținerea KME potrivit căreia amenzile prevăzute în dreptul Uniunii în materie de concurență au caracter „penal” în acest sens. KME evită orice discuție referitoare la implicațiile acestui fapt asupra criteriului adecvat de control.

57. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit în mod clar că cerințele articolului 6 alineatul (1) CEDO variază chiar și în cadrul categoriei generale a „acuzațiilor în materie penală”. Având în vedere că dreptul Uniunii precizează în mod explicit că amenzile prevăzute în dreptul concurenței nu au caracter penal, acestea nu ar fi cuprinse în „nucleul dur” al dreptului penal identificat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, iar garanțiile aplicabile în materie de proceduri penale nu ar trebui să se aplice în mod necesar cu maximă rigoare.

58. În orice caz, Tribunalul are în mod clar „competență de fond" în sensul articolului 6 alineatul (1) CEDO (care nu trebuie confundată cu conceptul din dreptul Uniunii de competență de fond în ceea ce privește controlul sancțiunilor pecuniare). Curtea Europeană a Drepturilor Omului a considerat inadecvată o cale de atac împotriva unor acte administrative limitată la verificarea erorilor de drept și care nu permite, astfel, instanței să controleze erorile de fapt. Totuși, deși controlul proporționalității poate fi de asemenea necesar pentru instanță, un control limitat la anumite aspecte nu este incompatibil în sine cu conceptul „competență de fond" în sensul articolului 6 alineatul (1) CEDO.

59. În ceea ce privește cea de a doua afirmație, potrivit căreia hotărârea Tribunalului s-a bazat pe constatări proprii, Comisia pretinde că, în pofida referirilor la puterea de apreciere a Comisiei, Tribunalul a exercitat un control aprofundat și efectiv asupra calculului amenzii și a ajuns la propriile concluzii în sensul că al doilea, al treilea și al patrulea motiv ale KME sunt nefondate [18]. Cu privire la aceste aspecte, Tribunalul a examinat pe fond și a respins argumentele invocate de KME, fiind de acord cu Comisia, și nu „s-a remis puterii de apreciere a acesteia". Oricare ar fi criteriul de control prevăzut la articolul 6 alineatul (1) CEDO, Tribunalul a îndeplinit acest criteriu.

Apreciere

60. Argumentul invocat de KME constă, în esență, în faptul că, întrucât a admis că diverse concluzii efectuate de Comisie la stabilirea amenzilor țin de puterea de apreciere a acesteia și întrucât nu a urmărit, așadar, să formuleze o apreciere proprie cu privire la aceste aspecte, Tribunalul nu a supus decizia în cauză examinării impuse de CEDO și de Cartă.

61. Prin urmare, este important să se stabilească ce tip de examinare este impusă de aceste instrumente juridice, indicațiile cele mai relevante în acest sens regăsindu-se în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

62. KME afirmă că procedurile de aplicare a dreptului concurenței precum cea în cauză, care presupun constatarea comportamentului interzis al unei întreprinderi și impunerea unei amenzi pentru acest comportament sunt în mod clar de natură penală în sensul CEDO.

18 — Comisia pare să se refere aici numai la al doilea, la al treilea și la al patrulea motiv, deoarece punctele din hotărârea citată de KME (a se vedea punctul 41 de mai sus) se referă numai la aceste motive.

Comisia observă că deciziile precum cea în cauză sunt considerate în mod expres ca *neavând* „caracter penal", dar admite că, potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, acesta nu este un criteriu decisiv; dacă ar trebui să se considere că ele au caracter penal în sensul jurisprudenței, în orice caz nu ar fi cuprinse în „nucleul dur" al dreptului penal identificat de această instanță. Problema este importantă deoarece Curtea Europeană a Drepturilor Omului a impus garanții procedurale mai stringente și criterii de control mai stricte pentru procedurile penale decât pentru cele civile și, în cadrul sferei dreptului penal, mai stricte pentru „nucleul dur" decât pentru celelalte proceduri.

63. Pentru a hotărî dacă procedurile referitoare la comportamente ilicite trebuie sau nu trebuie să fie calificate drept „penale", Curtea Europeană a Drepturilor Omului ia în considerare cele trei „criterii Engel", denumite astfel după hotărârea în care au fost formulate pentru prima dată [19]. Este vorba, mai întâi, despre clasificarea oficială din sistemul juridic în cauză, dar aceasta este considerată în mod explicit ca „un simplu punct de plecare". În cauza Engels, ca și în hotărâri ulterioare, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a acordat mult mai multă importanță – până la neglijarea calificării în dreptul național – celui de al doilea și celui de al treilea criteriu, și anume, natura încălcării și nivelul gravității sancțiunii pe care o riscă persoana în cauză. În această privință, a considerat că este relevant dacă sancțiunea este impusă în temeiul unei norme generale adresate tuturor cetățenilor mai curând decât unui grup având un anumit statut și dacă obiectivul acesteia este, în esență, acela de a pedepsi pentru a descuraja repetarea încălcării mai curând decât acela de a oferi o compensare pecuniară pentru prejudiciul cauzat [20].

64. În lumina acestor criterii, concluzionăm fără mare dificultate că procedura prin care este impusă o amendă pentru încălcarea interdicției privind acordurile de stabilire a prețurilor și de împărțire a pieței, prevăzute la articolul 81 alineatul (1) CE, intră sub incidența „laturii penale" a articolului 6 CEDO, astfel cum a fost definit în mod progresiv de Curtea Europeană a Drepturilor Omului [21]. Interdicția și posibilitatea impunerii unei amenzi sunt consacrate în legislația primară și secundară de aplicare generală; încălcarea implică adoptarea unui comportament care este considerat în general neloial, în detrimentul publicului în ansamblu, o caracteristică comună cu încălcările de natură

19 — Hotărârea Engel și alții împotriva Țărilor de Jos din 8 iunie 1976, seria A, nr. 22, § 82.

20 — A se vedea, de exemplu, Hotărârea Jussila împotriva Finlandei [GC], nr. 73053/01, CEDO 2006-XIII.

21 — A se vedea de asemenea punctele 48-52 din Concluziile avocatului general Bot prezentate la 26 octombrie 2010 în cauza ThyssenKrupp Nirosta/Comisia (C-352/09 P, pendinte în fața Curții), cu care suntem în totalitate de acord, precum și jurisprudența citată.

penală în general şi care atrage oprobriul evident [22]; o amendă de până la [23] 10 % din cifra de afaceri anuală este indiscutabil severă şi poate chiar scoate o întreprindere din afaceri, iar intenţia explicită este de a pedepsi şi de a descuraja [24], fără vreun element de compensare a prejudiciului cauzat.

65. Este adevărat că, astfel cum a arătat Comisia în cauza Neste [25], Curtea Europeană a Drepturilor Omului a considerat că anumite aspecte ale aplicării dreptului rus al concurenţei nu sunt incluse în sfera penală. Totuşi, apreciem că elementele pe care le-a luat în considerare în această cauză sunt foarte diferite de cele din ipoteza cu care ne confruntăm în speţă. Aceasta a subliniat că normele antitrust relevante se aplicau numai în privinţa relaţiilor care au influenţat concurenţa pe pieţele produselor de bază şi aveau, aşadar, o aplicare restrânsă, că acestea aveau ca obiectiv protecţia şi restabilirea concurenţei şi că măsurile care puteau fi impuse nu erau „sancţiuni în sine", ci măsuri destinate, împreună cu confiscarea profitului necuvenit, să ofere o compensaţie pecuniară pentru prejudiciul cauzat, mai curând decât pedepse destinate să descurajeze repetarea încălcărilor.

66. Desigur, în hotărârea menţionată, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat de asemenea că anumite tipuri de comportament monopolistic pot fi autorizate, dacă se dovedeşte că servesc interesul general [posibilitate care există în temeiul articolului 81 alineatul (3) CE, cel puţin teoretic, chiar şi în ceea ce priveşte acordurile de stabilire a preţurilor şi de împărţire a pieţei], în timp ce un comportament penal real nu face în mod normal obiectul unei asemenea justificări utilitare, şi că libera concurenţă este o valoare relativă şi conjuncturală, atingerile aduse acesteia nefiind intrinsec ilicite. În ceea ce priveşte prima dintre aceste consideraţii, totuşi, am dori să atragem atenţia – cu tot respectul faţă de Curtea Europeană a Drepturilor Omului – că nu este dificil să se indice comportamente cu caracter penal indiscutabil care pot fi însă autorizate în anumite circumstanţe. Deţinerea de arme de foc poate constitui o infracţiune în general, dar poate fi autorizată în anumite situaţii în scopul protecţiei publice; vânzarea anumitor droguri poate constitui o infracţiune în general, dar poate fi autorizată în scopuri

22 — Nu este necesar să se soluţioneze problema – ridicată în şedinţă – dacă oprobriul este mai important decât în cazul evaziunii fiscale, deşi simplul fapt că această problemă a fost ridicată nu reflectă o percepţie flatantă cu privire la moralitatea întreprinderilor.

23 — Nu considerăm necesar să se ţină seama de susţinerile KME referitoare la majorarea considerabilă a nivelului amenzilor impuse de Comisie în ultimii ani; nu severitatea sancţiunilor *efectiv* impuse este cea care defineşte natura încălcării, ci nivelul sancţiunilor care *pot* fi impuse.

24 — „Liniile directoare vorbesc despre obiectivele urmărite în sancţionarea încălcărilor" [traducere neoficială] şi se referă la stabilirea amenzii „la un nivel care să îi asigure un efect suficient de descurajator" [traducere neoficială].

25 — Decizia Secţiei a treia din 3 iunie 2004 privind admisibilitatea cererilor 69042/01, 69050/01, 69054/01, 69055/01, 69056/01 şi 69058/01, OOO Neste St. Petersburg şi alţii împotriva Rusiei.

medicale determinate și așa mai departe. În ceea ce privește a doua considerație, stabilirea prețurilor și împărțirea pieței au repercusiuni pentru consumator și, prin urmare, pentru marele public, care depășesc cu mult „atingerile aduse liberei concurențe", afectând lumea afacerilor.

67. Dacă procedura de aplicare a amenzilor din prezenta cauză intră, astfel, în sfera penală în sensul CEDO (și al Cartei), admitem totuși că, potrivit termenilor din Hotărârea Jussila [26], aceasta „nu [este] cuprinsă în nucleul dur al dreptului penal; în consecință, garanțiile acordate în latura penală nu se vor aplica în mod necesar cu maximă rigoare". Acest fapt implică, în special, că poate fi compatibil cu articolul 6 alineatul (1) CEDO ca anumite sancțiuni penale să fie impuse, în primă instanță, nu de o „instanță independentă și imparțială, instituită de lege", ci de un organ administrativ sau nejudiciar care nu îndeplinește el însuși cerințele prevăzute de această dispoziție, cu condiția ca decizia acestui organ să fie supusă unui control ulterior exercitat de un organ judiciar care are competență de fond și îndeplinește cerințele menționate [27]. Cu alte cuvinte, trebuie să fie clar că prin căile de atac disponibile este posibilă remedierea oricărei deficiențe din cursul procedurilor desfășurate în primă instanță [28].

68. Triplul rol al Comisiei care, în procedurile de aplicare a dreptului concurenței, îndeplinește funcții de investigare, de urmărire și de decizie a suscitat numeroase critici, iar KME a citat unele dintre acestea în recurs [29]. Totuși, deși pot exista motive solide pentru a considera că, în această privință, Comisia nu este o „instanță independentă și imparțială, instituită de lege", apreciem că asemenea considerații nu sunt, în realitate, pertinente în prezentul recurs. Argumentul invocat de KME nu este în fapt bazat pe caracterul inadecvat al procedurii desfășurate în fața Comisiei, ci pe ceea ce ea consideră o neadecvare a controlului exercitat de Tribunal asupra rezultatului acestei proceduri. Faptul că Comisia este un organ administrativ și că ar putea să nu fie în măsură să separe pe deplin cele trei funcții în cursul procedurii [30] este o premisă în contextul prezentului recurs. Problema este dacă Tribunalul a

26 — Citată la nota de subsol 20 de mai sus, punctul 43 al hotărârii, care citează Hotărârea Société Stenuit împotriva Franței din 27 februarie 1992, seria A, nr. 232-A, în ceea ce privește în special dreptul concurenței.

27 — A se vedea de asemenea Hotărârea Albert și Le Compte împotriva Belgiei din 10 Februarie 1983, seria A, nr. 58, § 29.

28 — A se vedea Hotărârea Belilos împotriva Elveției 29 aprilie 1988, seria A, nr. 132, § 68.

29 — KME citează, de exemplu, D. Slater și alții, „Competition law proceedings before the European Commission and the right to a fair trial: no need for reform?" în GCLC Working Paper 04/08, și S. Wisking, „Does the European Commission Provide Parties with a Proper Opportunity to be Heard on the Level of Fines?" în GCP – The Online Magazine for Global Competition Policy [ediția iunie 2009(2)].

30 — Deși trebuie să se admită că în mai multe rânduri au fost întreprinse demersuri pentru a se asigura o mai bună separare a funcțiilor, cel mai important exemplu fiind, probabil, decizia de a desemna un consilier-auditor independent care să prezideze ședințele, în locul unui director din cadrul direcției care efectuează investigația, astfel cum era situația anterior (a se vedea Al unsprezecelea raport al Comisiei privind politica de concurență din 1981, punctul 26).

exercitat o „competență de fond” în sensul jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului [31].

69. Această instanță a descris „competența de fond” în sensul că include „puterea de a anula în toate privințele, cu privire la chestiuni de fapt și de drept, decizia organului inferior”. Un organ jurisdicțional care exercită un control „trebuie să aibă în special competența de a examina orice chestiuni de fapt și de drept relevante pentru litigiul cu care este sesizat” [32]. Aceeași instanță a hotărât de asemenea că, pentru a stabili dacă o a doua instanță are „competență de fond” sau dacă dispune de un „control suficient” pentru a remedia lipsa de independență a primei instanțe, este necesar să se ia în considerare elemente precum „obiectul deciziei atacate, modul în care a fost luată această decizie și obiectul litigiului, inclusiv motivele actuale și potențiale ale căii de atac” [33].

70. Apreciem că, în mod neîndoielnic, „competența de fond” conferită Tribunalului prin articolul 229 CE și prin articolul 17 din Regulamentul nr. 17 întrunește aceste cerințe în ceea ce privește căile de atac împotriva cuantumului amenzii impuse, chiar dacă este vorba, astfel cum susține Comisia, despre un concept diferit de criteriul „competenței de fond” în sensul Curții Europene a Drepturilor Omului, criteriu care trebuie considerat de asemenea ca referindu-se la căile de atac formulate, de exemplu, împotriva constatării concrete a unei încălcări (pe care Tribunalul poate și trebuie de asemenea să o examineze – deși, într-un mod restrâns – în cazul în care se află la baza cauzei cu care este sesizată). În speță însă, ne confruntăm numai cu un recurs formulat împotriva cuantumului unei amenzi și nu ne propunem să extindem analiza mai departe. În opinia noastră, în acest context, competența de fond de a anula, de a reduce sau de a majora cuantumul, fără nicio restricție în ceea ce privește tipul de motive (de fapt sau de drept) pentru care poate fi exercitată, trebuie în mod necesar să ofere – cel puțin teoretic – garanția prevăzută la articolul 6 CEDO.

71. Se poate pune totuși întrebarea dacă, într-o cauză concretă, Tribunalul și-a exercitat efectiv această competență în mod adecvat și tocmai o asemenea problemă este cea ridicată în speță de KME.

72. Este o problemă legitimă, dar care, în opinia noastră, trebuie examinată cu anumite precauții, atât generale, cât și particulare, iar modul în care a fost ridicată trebuie analizat în lumina anumitor critici ale Comisiei.

31 — Situația ar fi aceeași chiar dacă procedura ar privi un litigiu pur „civil” (a se vedea, de exemplu, Hotărârea Obermeier împotriva Austriei din 28 iunie 1990, seria A, nr. 179, §§ 67 și 70), ceea ce ar include litigiile de drept administrativ.

32 — A se vedea Hotărârea Valico S.r.l. împotriva Italiei (dec.), nr. 70074/01, p. 20, CEDO 2006-III și jurisprudența citată.

33 — A se vedea Hotărârea Crompton împotriva Regatului Unit din 27 octombrie 2009, nr. 42509/05, § 71 și jurisprudența citată.

73. Mai întâi, considerăm că cel mai important este modul în care Tribunalul și-a exercitat efectiv controlul, modul în care a fost descris acest control fiind mai puțin relevant. Astfel, nu se poate concluziona în mod necesar din referirile la puterea de apreciere, la alegerea sau la latitudinea Comisiei că Tribunalul nu și-a îndeplinit obligația de a examina, în răspuns la argumentele invocate de KME, modul în care a fost stabilită amenda. Nu se poate concluziona nici, dimpotrivă, că reiese din utilizarea termenilor „în exercitarea competenței sale de fond" că această instanță și-a exercitat efectiv în mod adecvat competența de apreciere. Fiecare caz trebuie să fie examinat pe baza conținutului său real.

74. Un aspect care decurge din aceasta este că, indiferent de întinderea competenței sale, procedurile desfășurate în fața Tribunalului au un caracter contradictoriu. Nici articolul 6 CEDO, nici jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului nu impun ca o „instanță independentă și imparțială" să cerceteze din oficiu chestiuni cu care nu este sesizată. Desigur, jurisprudența acestei instanțe impune ca anumite aspecte de ordine publică (referitoare în esență la garanțiile procedurale) să fie ridicate din oficiu, dar, în celelalte privințe, exercitarea competenței de fond a Tribunalului trebuie evaluată în raport cu conținutul argumentelor cu privire la care a fost chemat să se pronunțe.

75. Cu toate acestea, observăm că Tribunalul i-a solicitat Comisiei să prezinte anumite documente din dosarul său administrativ, iar Comisia a furnizat într-adevăr peste 500 de pagini în răspuns. Aceasta sugerează cel puțin un control suficient de *aprofundat* pentru a îndeplini cerințele prevăzute de CEDO și de Cartă. Totuși, rămâne să se verifice, pe baza hotărârii înseși, dacă acest control a avut *o natură adecvată*. Cu alte cuvinte, acesta se rezuma să verifice dacă limitele puterii de apreciere a Comisiei au fost depășite sau implica și examinarea (atunci când KME o solicita) a aprecierii efectuate în cadrul acestor limite?

76. Vom analiza în continuare două critici specifice formulate de Comisie cu privire la argumentele invocate de KME.

77. Un aspect formal pe care Comisia l-a invocat numai în ședință este acela că cererea introductivă formulată de KME în primă instanță s-a întemeiat în mod explicit pe articolul 230 CE, iar nu pe articolul 229 CE. În consecință, se pare că se sugerează că, întrucât KME nici nu i-a solicitat Tribunalului să își exercite competența de fond, nu era în măsură să critice pretinsa omisiune a acestuia în această privință.

78. În sine, apreciem că aceasta nu ar fi o sugestie serioasă. Referirea la articolul 230 CE apare numai în titlul cererii introductive. Simplul fapt că KME a solicitat reducerea

amenzii sale este suficient pentru a fi clar că se întemeia pe competența de fond a Tribunalului în materie de sancțiuni, mai curând decât pe un simplu control de legalitate. Un asemenea control, în cazul în care ar fi favorabil recurentei, nu ar fi putut conduce decât la anularea amenzii, lăsându-i Comisiei posibilitatea de a impune o nouă amendă în conformitate cu motivele hotărârii. Cererea introductivă insistă, însă, în tot cuprinsul său, pe reducerea amenzii, pe care Tribunalul ar putea să o hotărască numai în temeiul articolului 229 CE și al articolului 17 din Regulamentul nr. 17.

79. Pe de altă parte, trebuie să se aibă în vedere că KME nu i-a solicitat în mod specific acestei instanțe să reevalueze amenda *a novo*, ci mai curând să îi modifice cuantumul în lumina pretinselor erori din decizia în cauză.

80. Cea de a doua critică a Comisiei pare mai serioasă. Prin aceasta se indică, în esență, că, oricât de convingător ar fi susținut KME problema generală a exercitării riguroase de către Tribunal a competenței sale de fond în spețe precum prezenta cauză, aceasta nu a identificat un criteriu specific de control care ar fi trebuit să fie respectat sau pasaje din hotărârea atacată în care acest criteriu nu ar fi fost respectat.

81. Achiesăm la această teză a Comisiei. Cel de al cincilea motiv invocat de KME se prezintă mai mult ca o critică generală a sistemului de aplicare a dreptului Uniunii în materie de concurență în ansamblul său și a rolului Tribunalului în cadrul acestui sistem decât ca o indicare a unor erori specifice ale Tribunalului în hotărârea atacată. Totuși, potrivit unei jurisprudențe constante, un recurs trebuie să indice cu precizie elementele criticate din hotărârea atacată, precum și argumentele juridice care susțin în mod concret această cerere [34].

82. În mod normal, constatarea unei astfel de erori în ceea ce privește un motiv ar conduce pur și simplu la respingerea acestuia ca inadmisibil. Considerăm, totuși, că o asemenea abordare ar putea să nu fie întrutotul adecvată în prezenta cauză. Este adevărat că cel de al cincilea motiv invocat de KME, ca argument de sine stătător, nu furnizează Curții indicații suficient de precise pentru ca aceasta să poată hotărî dacă și în ce măsură Tribunalul nu și-a îndeplinit în mod concret obligația de a exercita un control adecvat. Totuși, acesta este un argument care poate oferi un criteriu suplimentar pentru evaluarea celorlalte motive – astfel cum Comisia l-a tratat, de altfel, în răspunsul său, examinându-l în contextul celui de al doilea, al celui de al treilea și al celui de al patrulea motiv.

83. Propunem, prin urmare, ca cel de al cincilea motiv să nu fie considerat un motiv

34 — A se vedea, pentru un exemplu recent, Hotărârea din 14 octombrie 2010, Deutsche Telekom/Comisia (C-280/08 P, Rep., p. I-9555, punctul 24).

distinct, dar argumentele formulate în cadrul lui să fie luate în considerare la examinarea primelor patru motive. Procedând astfel, ne vom limita totuși – după cum am indicat mai sus – la modul în care Tribunalul a examinat efectiv motivele invocate în fața sa, limbajul utilizat pentru a descrie această analiză fiind numai o indicație în acest sens.

Primul motiv: impactul real asupra pieței

Pasaje relevante din hotărârea atacată

84. În aprecierea primului motiv invocat de KME (luarea neadecvată în considerare a impactului real al înțelegerii asupra pieței), Tribunalul a declarat mai întâi admisibile trei studii econometrice prezentate de KME pentru a face ulterior următoarele constatări:

„60 […] reclamantele contestă atât evaluarea de către Comisie a gravității încălcării (a se vedea punctele 12 și 13 de mai sus), cât și tratamentul diferențiat operat de aceasta pe baza cotelor de piață ale întreprinderilor vizate (a se vedea punctul 16 de mai sus).

61 În ceea ce privește, mai întâi, tratamentul diferențiat al întreprinderilor în cauză, motivarea Comisiei din decizia atacată cu privire la acest aspect menționează în special o atenție pentru a ține cont «de ponderea specifică a fiecărei întreprinderi și, prin urmare, de efectul real al comportamentului său ilicit asupra concurenței» [considerentul (322) al deciziei atacate]. Cu toate acestea, trebuie subliniat că, și în lipsa probelor referitoare la un efect concret al încălcării asupra pieței, Comisia este în drept să opereze un tratament diferențiat în funcție de cotele din piața relevantă deținute, precum cel efectuat în considerentele (326)-(329) ale deciziei atacate.

62 Astfel, rezultă din jurisprudență că, întrucât cota de piață a fiecăreia dintre întreprinderile relevante pe piață a făcut obiectul unei practici restrictive, acest fapt constituie un element obiectiv care exprimă în mod corect răspunderea fiecăreia în ceea ce privește nocivitatea potențială a acestei practici pentru jocul normal al concurenței (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 29 aprilie 2004, Tokai Carbon și alții/Comisia, T-236/01, T-239/01, T-244/01-T-246/01, T-251/01 și T-252/01, Rec., p. II-1181, punctul 197).

63 De asemenea, în ceea ce privește aprecierea gravității încălcării, trebuie subliniat și că, deși Comisia nu a dovedit că înțelegerea a avut un impact concret asupra pieței, acest fapt nu ar avea vreun

efect în privința calificării încălcării drept «foarte gravă» și, prin urmare, în privința cuantumului amenzii.

64 Trebuie constatat în acest sens că din sistemul comunitar al sancțiunilor pentru încălcarea normelor de concurență, astfel cum a fost reglementat prin Regulamentul nr. 17 și interpretat în jurisprudență, rezultă că înțelegerile merită, din cauza propriei naturi, cele mai severe amenzi. Eventualul lor impact concret asupra pieței, în special problema măsurii în care limitarea concurenței a determinat majorarea prețului de piață comparativ cu cel care ar fi fost prevăzut în ipoteza inexistenței cartelului, nu este un criteriu determinant pentru stabilirea nivelului amenzilor (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 7 iunie 1983, Musique diffusion française și alții/Comisia, 100/80-103/80, Rec., p. 1825, punctele 120 și 129, Hotărârea Curții din 17 iulie 1997, Ferriere Nord/Comisia, C-219/95 P, Rec., p. I-4411, punctul 33, Hotărârea Curții din 16 noiembrie 2000, Stora Kopparbergs Bergslags/Comisia, C-286/98 P, Rec., p. I-9925, punctele 68-77, Hotărârea Curții din 25 ianuarie 2007, Dalmine/Comisia, C-407/04 P, Rep., p. I-829, punctele 129 și 130, Hotărârea Tokai Carbon și alții/Comisia, punctul 62 de mai sus, punctul 225; a se vedea și Concluziile avocatului general Mischo prezentate în cauza Mo och Domsjö/Comisia, Hotărârea Curții din 16 noiembrie 2000, C-283/98 P, Rec., p. I-9855, I-9858, punctele 95-101).

65 Trebuie adăugat că din liniile directoare rezultă că acordurile sau practicile concertate care urmăresc în special, precum în speță, stabilirea prețurilor și repartizarea clientelei pot fi calificate, pentru simplul motiv al naturii proprii, ca fiind «foarte grave», fără să fie necesar ca astfel de comportamente să fie caracterizate de un impact sau de o dimensiune geografică deosebită. Această concluzie este susținută de faptul că, deși descrierea încălcărilor «grave» menționează în mod expres impactul asupra pieței și efectele asupra unor zone întinse din piața comună, în schimb, cea a încălcărilor «foarte grave» nu menționează nicio cerință cu privire la un impact concret asupra pieței și nici cu privire la producerea unor efecte într-o zonă geografică determinată (Hotărârea Tribunalului din 25 octombrie 2005, Groupe Danone/Comisia, T-38/02, Rec., p. II-4407, punctul 150).

66 Cu titlu accesoriu, Tribunalul apreciază că un impact concret al înțelegerii asupra pieței relevante a fost demonstrat de Comisie în mod corespunzător cerințelor legale.

67 În acest context, trebuie subliniat că premisa reclamantelor potrivit căreia Comisia ar fi obligată, în ipoteza în care ar invoca un impact concret al înțelegerii, să demonstreze în mod științific, în vederea stabilirii cuantumului amenzii, un efect economic tangibil asupra pieței și o legătură de cauzalitate cu efect între

impact și încălcare a fost respinsă de jurisprudență.

68 Astfel, Tribunalul s-a pronunțat în mai multe rânduri în sensul că impactul real al unei înțelegeri asupra pieței trebuie considerat a fi suficient demonstrat în cazul în care Comisia poate furniza indicii concrete și credibile privind faptul că este probabil, în măsură rezonabilă, ca înțelegerea să fi avut un impact asupra pieței (a se vedea în special Hotărârea Tribunalului Scandinavian Airlines System/Comisia, punctul 36 de mai sus, punctul 122, Hotărârile Tribunalului din 27 septembrie 2006, Archer Daniels Midland/Comisia, T-59/02, Rec., p. II-3627, punctele 159-161, Jungbunzlauer/Comisia, T-43/02, Rec., p. II-3435, punctele 153-155, Archer Daniels Midland/Comisia, T-329/01, Rec., p. II-3255, punctele 176-178, și Roquette Frères/Comisia, T-322/01, Rec., p. II-3137, punctele 73-75)

69 În această privință, trebuie remarcat că reclamantele nu au contestat materialitatea faptelor arătate la punctul 13 de mai sus, pe care s-a întemeiat Comisia pentru a constata existența unui impact concret al înțelegerii asupra pieței, și anume că prețurile au scăzut în perioada în care acordul coluziv a fost puțin respectat și au crescut semnificativ în alte perioade, punerea în aplicare a unui sistem de schimb de date cu privire la volumul vânzărilor și la nivelul prețurilor, importanța cotei de piață deținute de toți membrii înțelegerii și faptul că respectivele cote de piață ale participanților la înțelegere au rămas relativ stabile pe toată durata încălcării. Reclamantele au invocat doar că faptele amintite nu puteau demonstra că încălcarea în cauză a avut un impact concret asupra pieței.

70 Or, din jurisprudență rezultă că este legitim să se deducă de către Comisie, pe baza indiciilor menționate la punctul precedent, că încălcarea a avut un impact concret asupra pieței (a se vedea în acest sens Hotărârile Jungbunzlauer/Comisia, punctul 68 de mai sus, punctul 159, Roquette Frères/Comisia, punctul 68 de mai sus, punctul 78, Hotărârea Tribunalului din 27 septembrie 2006, Archer Daniels Midland/Comisia, T-59/02, punctul 68 de mai sus, punctul 165, Hotărârea Archer Daniels Midland/Comisia, T-329/01, punctul 68 de mai sus, punctul 181, și Hotărârea Tribunalului din 14 decembrie 2006, Raiffeisen Zentralbank Österreich și alții/Comisia, T-259/02-T-264/02 și T-271/02, Rec., p. II-5169, punctele 285-287).

71 În ceea ce privește argumentul reclamantelor potrivit căruia dosarul conține exemple de nerespectare a acordurilor coluzive, trebuie subliniat că faptul că acordurile nu au fost întotdeauna respectate de membrii înțelegerii nu este suficient pentru a exclude un impact asupra pieței (a se vedea în acest sens Hotărârea

Tribunalului Groupe Danone/Comisia, punctul 65 de mai sus, punctul 148).

72 Nici argumentele întemeiate de reclamante pe propriul comportament nu pot fi reținute. Astfel, comportamentul efectiv pe care o întreprindere pretinde că l-a adoptat este lipsit de relevanță pentru evaluarea impactului unei înțelegeri asupra pieței, urmând să fie luate în considerare numai efectele rezultate din încălcare în ansamblul său (Hotărârea Tribunalului din 9 iulie 2003, Archer Daniels Midland și Archer Daniels Midland Ingredients/Comisia, T-224/00, Rec., p. II-2597, punctul 167). De asemenea, nu i se poate reproșa Comisiei că în considerentul (303) al deciziei atacate a constatat că raportul inițial nu permitea combaterea concluziilor sale privind efectele reale ale încălcării asupra pieței. Astfel, analiza econometrică ce figurează în acest raport prelucrează numai date cifrice referitoare la reclamante.

73 Prin urmare, având în vedere toate considerațiile care precedă, prezentul motiv trebuie respins ca neîntemeiat.

74 În plus, în cadrul competenței sale de fond și în lumina considerațiilor precedente, Tribunalul apreciază că nu este necesară repunerea în discuție a aprecierii cuantumului de plecare al amenzii stabilit de Comisie în funcție de gravitate."

Rezumatul argumentelor părților

Recursul formulat de KME

85. KME contestă aprecierea Tribunalului potrivit căreia Comisia a demonstrat corespunzător cerințelor legale că înțelegerea a avut impact asupra pieței și că putea lua în considerare un asemenea impact la determinarea cuantumului de plecare al amenzii. Liniile directoare îi impuneau Comisiei să țină seama de trei elemente, inclusiv de „impactul real asupra pieței, atunci când acesta poate fi măsurat". În consecință, Comisia putea lua în considerare un asemenea impact real numai dacă și în măsura în care putea stabili și cuantifica acest impact. Ea nu ar fi trebuit să fie autorizată să recurgă – la adăpostul criteriului „probabilității rezonabile", consacrat în Hotărârea Roquette Frères [35] – la prezumții care să îi permită să ia în considerare impactul asupra pieței chiar și în cazul în care nu a putut să stabilească existența sau întinderea unui asemenea impact în conformitate

35 — T-322/01, citată la punctul 68 din hotărârea atacată, punctul 73.

cu liniile directoare. A permite să se recurgă la asemenea prezumții înseamnă a se nega orice posibilitate de a face distincție între încălcări în funcție de impactul asupra pieței. Jurisprudența la care se face trimitere la punctele 68 și 70 din hotărârea atacată este vădit eronată.

86. În plus, dacă un participant la o înțelegere prezintă probe econometrice în sensul că înțelegerea în ansamblu nu a avut niciun impact asupra prețurilor pieței, iar ceilalți participanți pretind același lucru, Comisia nu ar trebui să aibă dreptul de a nu ține seama de aceste elemente de probă pentru a stabili că încălcarea a avut un asemenea impact – și să ia acest element în considerare la stabilirea cuantumului de plecare al unei amenzi conform liniilor directoare – numai în temeiul unor elemente de probă indirecte precum cele menționate la punctul 69 din hotărârea atacată. Într-o astfel de ipoteză, Comisia ar trebui să prezinte elemente de probă directe în sensul că înțelegerea a avut impact asupra pieței.

87. Probele econometrice furnizate de KME se bazau pe date complete extrase din toate facturile și informațiile sale disponibile privind clienții pentru mai mult de un deceniu care arătau că (i) înțelegerea nu a avut un impact semnificativ din punct de vedere statistic asupra prețurilor facturate de KME și că (ii) analiza era valabilă în ceea ce privește înțelegerea în ansamblul său. Lipsa impactului a fost confirmată de elemente de probă de la dosar care indică nerespectarea înțelegerii de către diverși participanți. În sfârșit, lipsa oricărui prejudiciu pentru utilizatorii finali a fost confirmată de faptul că tuburile în cauză reprezentau numai aproximativ 2 % din prețul de vânzare în detaliu al produselor finale în care erau încorporate.

88. În drept, Comisia ar fi trebuit să prezinte elemente de probă directe în sens contrar, bazate pe elemente economice obiective referitoare la piața relevantă și la contextul economic, care să demonstreze existența și întinderea pretinsului impact asupra pieței; aceasta nu avea dreptul de a stabili că înțelegerea a avut impact asupra pieței numai pe baza elementelor de probă indirecte pe care s-a întemeiat decizia în cauză.

89. Hotărârea atacată este de asemenea viciată de o motivare ilogică și inadecvată. În aprecierea pe fond a afirmației KME, potrivit căreia probele econometrice pe care le-a furnizat au demonstrat inexistența oricărui impact asupra pieței, Tribunalul (i) s-a referit numai la raportul inițial, conform căruia înțelegerea nu a avut niciun impact asupra prețurilor KME, prin urmare, (ii) nu a luat în considerare cele două rapoarte ulterioare, care concluzionează că înțelegerea în ansamblu nu a avut niciun impact asupra pieței, și (iii) a respins în cele din urmă afirmația KME pentru motivul că probele econometrice nu demonstrau că înțelegerea în ansamblu nu a avut impact asupra pieței. Cu alte cuvinte, Tribunalul, deși a admis elementele de

probă care demonstrează inexistența impactului asupra pieței, a respins afirmația KME pentru motivul că nu a furnizat această probă – denaturând astfel în mod vădit faptele și elementele de probă care i-au fost prezentate.

90. Prin urmare, prin faptul că nu a constatat erorile săvârșite de Comisie, Tribunalul a încălcat dreptul Uniunii. În consecință, KME susține că se impune reevaluarea de către Curte a cuantumului de plecare al amenzii prin excluderea impactului asupra pieței ca element de calcul.

Răspunsul Comisiei

91. Comisia susține, în primul rând, că, având în vedere că este îndreptat împotriva unui raționament neesențial și accesoriu, acest motiv este inoperant.

92. Constatarea potrivit căreia Comisia a demonstrat corespunzător cerințelor legale că înțelegerea a avut un impact real asupra pieței a fost făcută în mod explicit numai cu titlu accesoriu. Potrivit unei jurisprudențe constante, o hotărâre nu poate fi anulată numai în temeiul contestării unei asemenea constatări. Tribunalul a hotărât că fiecare dintre cele două elemente ale deciziei în cauză pentru care KME a pretins că impactul real asupra pieței era relevant era justificat, indiferent dacă un asemenea impact putea fi sau nu putea fi stabilit. Acesta a apreciat, în ceea ce privește tratamentul diferențiat al întreprinderilor participante, că, chiar și în lipsa unor probe privind impactul real asupra pieței, Comisia avea dreptul să aplice un tratament diferit în funcție de cotele de piață; iar referitor la gravitatea încălcării, chiar dacă Comisia nu ar fi dovedit un impact concret asupra pieței, acest fapt nu ar fi avut incidență asupra clasificării încălcării ca „foarte gravă” și, prin urmare, asupra stabilirii cuantumului amenzii. KME nici măcar nu menționează vreuna dintre aceste constatări fundamentale de principiu, care nu fac, așadar, obiectul recursului. Criticile sale cu privire la o constatare suplimentară, cu titlu accesoriu, nu pot conduce la anularea hotărârii atacate.

93. În al doilea rând, Comisia susține că motivul este inadmisibil, întrucât, prin intermediul acestuia, se contestă aprecieri de fapt.

94. KME afirmă pur și simplu că Tribunalul (i) a apreciat în mod greșit că Comisia avea dreptul să deducă existența unui impact concret asupra pieței din elementele de probă enumerate la punctul 69 din hotărâre, (ii) ar fi trebuit să acorde o importanță mai mare la punctul 71 probelor care, în opinia KME, sugerează inexistența impactului și nerespectarea înțelegerii de către membrii acesteia, (iii)

ar fi trebuit să acorde o importanță mai mare la punctul 72 studiilor econometrice care, în opinia KME, sugerează inexistența unui impact semnificativ din punct de vedere statistic și (iv) ar fi trebuit să solicite „elemente de probă directe" cu privire la existența și la întinderea eventualului impact.

95. Totuși, Curtea nu are competența de a stabili faptele sau, în principiu, de a examina probele admise de Tribunal. Acesta are competența exclusivă de a aprecia valoarea elementelor de probă, cu condiția ca ele să fie obținute în mod corespunzător și ca normele și principiile pertinente să fie respectate. Cu excepția cazului denaturării probelor, aprecierea acestora nu este supusă controlului Curții.

96. Probele privind impactul real pe care s-a întemeiat decizia în cauză și concluziile deduse din acestea au fost dezbătute în mod aprofundat în fața Tribunalului, care a rezumat probele la punctul 69 din hotărâre, concluzionând la punctul 70 că Comisia avea dreptul de a deduce că înțelegerea a avut un impact real, și a respins la punctele 71 și 72 argumentele invocate de KME, potrivit cărora alte elemente puneau în discuție această constatare.

97. În plus, în afară de faptul că argumentele invocate de KME s-au bazat numai pe propriul comportament, studiile econometrice prezentate de aceasta au fost în esență contrazise de anumite aspecte care au fost pe deplin dezbătute la Tribunal. Nu a fost necesar ca Tribunalul să se prezinte cu privire la aceste aspecte întrucât a respins oricum argumentele invocate de KME, dar Comisia le rezumă după cum urmează.

98. Studiile econometrice urmăreau să deducă concluzii referitoare la impactul înțelegerii prin compararea prețurilor despre care s-a admis că au fost convenite cu prețuri din perioade și/sau din țări „cu concurență normală". Totuși, aceasta includea numeroase zone pentru care existau elemente de probă directe privind un comportament coluziv. Un acord privind prețurile implica creșteri specifice pentru anumite țări și 8 % pentru „orice altă țară nemenționată", sugerând că toate vânzările KME făceau obiectul înțelegerii și că nu existau „țări cu concurență normală" cu care s-ar fi putut face comparație.

99. În orice caz, examinarea calculelor statistice arăta că rezultatele pretinse confirmau de asemenea că înțelegerea a condus la creșterea prețurilor. Modelul prezentat de KME nu putea exclude o creștere medie de 10,5 % pe an și arăta că prețurile practicate de KME în Germania au crescut în medie cu 29,9 % pe an pe

parcursul înțelegerii. În alte privințe, studiile au condus la rezultate neobișnuite pe care KME nu le-a putut explica.

100. Prin urmare, Tribunalul a examinat în mod adecvat probele pe care s-a bazat decizia în cauză pentru a stabili impactul real, precum și toate argumentele prin care KME a contestat această concluzie. În temeiul unor elemente de probă specifice, credibile și adecvate, care au mers dincolo de simplul fapt că au fost puse în aplicare acorduri privind prețurile, Tribunalul a concluzionat că impactul real a fost demonstrat.

101. În al treilea rând, Comisia susține că aprecierile Tribunalului au fost motivate în mod corespunzător.

102. Argumentul invocat de KME – potrivit căruia raționamentul Tribunalului este ilogic și inadecvat, întrucât acesta a constatat că probele econometrice prezentate de KME nu arătau că încălcarea în ansamblu nu a avut impact asupra pieței, în măsura în care se referă la raportul inițial care vizează numai prețurile KME, dar nu menționează cele două rapoarte suplimentare care privesc înțelegerea în ansamblu – se bazează pe o interpretare greșită a punctului 72 din hotărâre.

103. În fața Tribunalului, KME a afirmat că studiile efectuate cu privire la prețurile sale dovedesc că înțelegerea nu a avut un impact real asupra pieței. Totuși, atât studiul inițial (luat în considerare de Comisie în decizia în cauză), cât și cele două studii suplimentare (prezentate la Tribunal) se referă numai la vânzările efectuate de KME. La punctul 72 din hotărâre, Tribunalul a respins argumentul invocat de KME în cadrul exercitării puterii sale suverane de apreciere a faptelor și a probelor, insistând asupra faptului că un comportament al unei singure întreprinderi nu este relevant în vederea aprecierii impactului înțelegerii în ansamblu. Acest raționament nu este incoerent.

104. Importanța examinării efectelor înțelegerii în ansamblul său este evidentă în prezenta cauză. În primă instanță, Comisia a subliniat că înțelegerea includea un sistem de împărțire a clienților și un mecanism prin care, înainte de a întâlni clienții, participanții trebuiau să contacteze liderul pieței din fiecare țară pentru a se informa cu privire la cantitățile care puteau fi vândute și la prețurile practicate. Prin urmare, datele referitoare la prețurile KME nu pot să justifice concluzii cu privire la prețurile practicate de alți membri ai înțelegerii – de exemplu, acolo unde KME nu a încercat să realizeze vânzări din cauza acordurilor de împărțire a clienților. KME a sugerat că nu a respectat acordurile, dar pentru ca studiile sale econometrice să furnizeze informații în acest sens, ar fi trebuit

să dovedească nerespectarea în raport cu fiecare client alocat altui participant. KME nici măcar nu a încercat să demonstreze aceasta nici în fața Comisiei, nici în fața Tribunalului.

105. Ultima frază de la punctul 72 din hotărârea atacată se referă numai la raportul inițial deoarece KME a afirmat că decizia în cauză a respins în mod greșit relevanța acestui raport. Rapoartele suplimentare nu existau la momentul adoptării deciziei în cauză și nu ar fi putut fi luate în considerare. Este evident că Tribunalul a examinat toate cele trei studii econometrice pentru a ajunge la concluziile privind argumentele KME bazate pe analiza prețurilor practicate de aceasta. Argumentele menționate au fost respinse pentru un motiv comun celor trei studii – și anume, că acestea se refereau numai la prețurile practicate de KME.

Apreciere

106. Prima problemă este dacă admiterea de către Tribunal a aprecierii Comisiei în sensul că încălcarea este „foarte gravă" și a stabilirii în consecință a cuantumului de plecare al amenzii poate fi justificată numai prin natura încălcării (o înțelegere de stabilire a prețurilor și de împărțire a pieței), independent de dovedirea unui impact real asupra pieței.

107. În decizia în cauză, Comisia a stabilit cuantumul de plecare al amenzii pe baza constatărilor sale în sensul că (a) încălcarea a fost „foarte gravă" din cauza (i) naturii sale, (ii) a impactului asupra pieței și (iii) a dimensiunii geografice a pieței și că (b) cota de piață a KME a fost de aproximativ trei ori mai mare decât cea a Outokumpu sau a Wieland. Aceasta a condus la stabilirea unui cuantum de plecare global de 58,1 milioane EUR – 35 de milioane EUR pentru KME și 11,55 milioane EUR pentru fiecare dintre ceilalți participanți.

108. KME a susținut în primă instanță că nici la aprecierea gravității încălcării, nici la repartizarea cuantumului de plecare al amenzii între participanții la înțelegere, Comisia nu a luat în considerare impactul real asupra pieței; aceasta a apreciat pur și simplu că existența unui impact asupra pieței era stabilită, dar că acesta nu putea fi cuantificat, iar cuantumul de plecare al amenzii putea fi repartizat în mod valabil pe baza cotei de piață. KME a pretins, în esență, că obligația legală a Comisiei era de a lua în considerare impactul real asupra pieței atunci când acesta putea fi măsurat, că în acest caz putea fi măsurat și că studiul econometric prezentat de KME arăta că era nesemnificativ din punct de vedere statistic; prin urmare, cuantumul de plecare global ar fi trebuit să fie stabilit către limita inferioară a scalei aplicabile (care începe la

20 de milioane EUR pentru încălcări „foarte grave”).

109. Tribunalul a apreciat la punctul 63 din hotărâre că, „deși Comisia nu a dovedit că înțelegerea a avut un impact concret asupra pieței, acest fapt nu ar avea vreun efect în privința calificării încălcării drept «foarte gravă» și, prin urmare, în privința cuantumului amenzii”, adăugând un raționament în același sens la punctele 64 și 65.

110. În fața Curții, argumentele invocate de KME sunt îndreptate în principal împotriva constatărilor ulterioare de la punctele 66-72 din hotărârea atacată, în cuprinsul cărora Tribunalul a hotărât, „[c]u titlu accesoriu”, că impactul real al înțelegerii asupra pieței a fost demonstrat în suficientă măsură de Comisie.

111. În consecință, Comisia susține că motivul este inoperant deoarece KME nu a contestat constatarea esențială de la punctul 63; chiar dacă argumentele sale referitoare la impactul real asupra pieței ar fi admise, constatarea privind natura „foarte gravă” a înțelegerii ar fi menținută și hotărârea nu ar putea fi anulată în măsura în care a respins primul motiv.

112. Nu identificăm nicio eroare în acest raționament, dar nu considerăm că premisa acestuia, potrivit căreia KME nu a contestat constatarea esențială de la punctul 63, trebuie în mod necesar admisă.

113. Este desigur adevărat că KME nu a contestat aprecierea potrivit căreia Comisia avea dreptul să considere încălcarea ca fiind „foarte gravă” numai pe baza naturii acesteia. Într-adevăr, KME indică (chiar dacă într-o notă de subsol) că nu a contestat acest aspect în primă instanță; ea a pretins mai curând că, în lumina impactului real limitat al înțelegerii asupra pieței, cuantumul de plecare al amenzii ar fi trebuit să fie stabilit, în mod global, la limita inferioară a scalei pentru încălcări „foarte grave” – și anume, conform liniilor directoare, 20 de milioane EUR – mai curând, decât la 58,1 milioane EUR. Privit în acest context, considerăm că primul motiv invocat de KME trebuie interpretat în sensul că în mod necesar (deși, admitem, nu atât de explicit cum ar fi fost de dorit) contestă aprecierea Tribunalului potrivit căreia, întrucât impactul real asupra pieței este irelevant în ceea ce privește clasificarea încălcării ca „foarte gravă”, este de asemenea irelevant în ceea ce privește stabilirea cuantumului de plecare al amenzii.

114. Admitem, însă, că, în cazul în care constatările de la punctele 63-65 din hotărârea atacată ar fi admise, contestarea aprecierilor subsecvente de la punctele 66-72, chiar dacă ar fi admisă, ar rămâne fără efect. Reiese în mod clar din termenii introductivi de la punctul 66 [36] că ceea ce urma depășea ceea ce Tribunalul a considerat un

36 — Care, chiar dacă ar putea da naștere la anumite îndoieli în versiunea engleză, reprezintă echivalentul sintagmei neechivoce „[à] titre surabondant” din versiunea în limba franceză în care Tribunalul a redactat hotărârea.

raționament suficient. În plus, este logic că, dacă „înțelegerile merită, din cauza propriei naturi, cele mai severe amenzi", indiferent de impactul real asupra prețurilor pieței, și dacă Comisia s-a bazat pe existența unui impact mai curând decât pe intensitatea exactă a acestuia la stabilirea cuantumului de plecare al amenzii, atunci acest cuantum nu poate fi contestat încercând să se demonstreze că impactul menționat era limitat.

115. Comisia susține că acest motiv este inadmisibil în totalitate, întrucât nu se referă decât la aprecieri de fapt făcute de Tribunal.

116. Nici în această privință nu suntem pe deplin convinși. Anumite aspecte ale argumentului invocat de KME par să vizeze într-adevăr aprecieri de fapt – în special cele menționate la punctele 18-20 și 22 din recurs și la punctele 87 și 89 de mai sus –, dar altele constau în argumente de drept îndreptate împotriva unor pretinse erori din hotărârea atacată (deși, și în aceste cazuri, ar fi putut fi formulate într-un mod mai adecvat). În esență, KME susține că Tribunalul, confruntat cu dezacordul privind concluziile care trebuie deduse din elementele de probă disponibile, nu ar fi trebuit să îi permită pur și simplu Comisiei să se întemeieze pe prezumții decurgând din „indicii concrete și credibile privind faptul că este probabil, în măsură rezonabilă, ca înțelegerea să fi avut un impact asupra pieței", ci ar fi trebuit să îi solicite acesteia cel puțin să combată în mod convingător probele prezentate de KME în sens contrar. Acest argument trebuie interpretat, astfel cum am explicat la punctul 113 de mai sus, în contextul unei contestări a aprecierii Tribunalului, nu în sensul că impactul real asupra pieței este irelevant pentru calificarea încălcării ca „foarte gravă", ci în sensul că este de asemenea irelevant pentru stabilirea cuantumului de plecare al amenzii.

117. Prin urmare, nu am respinge primul motiv ca inoperant sau ca inadmisibil deoarece pune în discuție numai aprecieri de fapt.

118. Pe de altă parte, în măsura în care ridică probleme de drept, nu propunem admiterea acestui motiv. Constatarea Tribunalului de la punctul 64 din hotărâre, potrivit căreia eventualul impact real al unei înțelegeri asupra pieței nu este un criteriu determinant pentru stabilirea nivelului amenzilor, este puternic susținut de jurisprudența citată la acest punct [37]. Un asemenea impact nu este decât unul dintre numeroasele elemente – care nu se limitează la cele trei enumerate în liniile directoare – care trebuie luate în considerare. În măsura în care Comisia a stabilit, în decizia în cauză, că a existat un anumit impact (aspect

37 — Ne referim în special la rezumatele care figurează la punctul 95 și următoarele din Concluziile prezentate de avocatul general Mischo în cauza Mo och Domsjö/Comisia și la punctele 129 și 130 Hotărârea Dalmine/Comisia, ambele citate la punctul 64 din hotărâre atacată, citată la punctul 84 de mai sus.

care nu este contestat de KME), aceasta putea recurge la respectiva constatare ca fiind unul dintre elementele pe care să se bazeze calculul cuantumului de plecare al amenzii. Și, în măsura în care, procedând astfel, Comisia nu a prezumat că intensitatea impactului era de un anumit nivel – dimpotrivă, s-a bazat în mod explicit pe faptul că impactul nu putea fi cuantificat cu precizie [38] –, nu poate fi criticată pentru că nu a identificat în mod precis acest nivel, iar Tribunalul nu poate fi criticat pentru că a admis abordarea Comisiei.

119. Am dori să adăugăm că, dacă anumite întreprinderi aleg să prezinte studii econometrice în susținerea argumentelor lor, Comisia este desigur ținută să ia în considerare în mod corespunzător aceste probe în aprecierea sa globală. Dacă, însă, aceasta nu admite respectivele elemente de probă în totalitate, nu este ținută să prezinte o contra-analiză econometrică pentru a dovedi contrariul.

120. Rămâne de verificat, astfel cum am indicat la punctul 83 de mai sus, dacă este posibil ca examinarea aprofundată a motivului efectuată de Tribunal să nu respecte criteriul impus de CEDO și de Cartă.

38 — A se vedea în special punctele 299-301 și 314 din decizia în cauză.

121. În această privință, observăm că KME nu pare să invoce o asemenea eroare. Niciunul dintre pasajele citate în contextul celui de al cincilea motiv nu este extras din partea relevantă a hotărârii Tribunalului. De fapt, această parte a hotărârii nici nu conține genul de formulare împotriva căreia se îndreaptă în mod special criticile KME, și anume referirea la puterea de apreciere a Comisiei.

122. Considerăm, în plus, că Tribunalul a tratat primul motiv în conformitate cu modul în care a fost invocat de KME.

123. Argumentul KME s-a bazat în esență pe afirmația potrivit căreia Comisia era obligată, potrivit propriilor linii directoare, fie să cuantifice impactul real al înțelegerii asupra pieței și să se întemeieze pe această cuantificare, fie să nu se bazeze în niciun mod pe impactul asupra pieței. Tribunalul a analizat acest argument și – deși a considerat inutil – a examinat și elementele de probă de care dispunea Comisia și rapoartele econometrice subsecvente furnizate de KME, concluzionând că referirea Comisiei la impactul asupra pieței și utilizarea acestui element la stabilirea cuantumului de plecare al amenzii nu puteau fi criticate. Prin urmare, chiar dacă ar fi putut fi ridicate alte probleme – referitoare, de exemplu, la eventuala necesitate de a explica de ce cuantumul de plecare global a fost de 58,1 milioane EUR, iar nu de 20 de milioane EUR sau

de 100 de milioane EUR – acestea nu au fost ridicate, iar Tribunalul a tratat aspectele invocate într-un mod care nu sugerează nicidecum că nu și-a exercitat competența de fond astfel cum prevede CEDO.

Cel de al doilea motiv: dimensiunea pieței

Pasajele relevante din hotărârea atacată

124. În decizia în cauză, Comisia a calculat dimensiunea pieței relevante incluzând costul cuprului utilizat la fabricarea tuburilor. KME a susținut în primă instanță că un asemenea calcul nu a ținut seama de realitatea pieței. În fapt, cumpărătorii de tuburi ar stabili ei înșiși prețul cuprului care trebuie utilizat, iar acest preț, care ar reprezenta aproximativ două treimi din prețul final al tuburilor, s-ar repercuta pur și simplu asupra lor. Valoarea economică reală a pieței ar fi limitată la marja de transformare, care ar reprezenta aproximativ o treime din valoarea de 288 de milioane EUR utilizată în decizia în cauză.

125. La punctele 86-89 din hotărâre, Tribunalul a observat că Comisia avea dreptul, iar nu obligația de a se referi la dimensiunea pieței atunci când stabilește gravitatea încălcării în vederea determinării cuantumului de plecare al amenzii, că în speță aceasta a procedat astfel, chiar dacă a considerat dimensiunea pieței ca fiind numai unul dintre elementele de care a ținut seama, și că era necesar, prin urmare, să examineze dacă Comisia a luat în considerare în mod greșit prețul cuprului în această privință. Concluzia Tribunalului figurează la punctele 91-94:

„91 […] niciun motiv întemeiat nu impune ca cifra de afaceri aferentă unei piețe relevante să fie calculată prin excluderea anumitor costuri de producție. Astfel cum a subliniat în mod întemeiat Comisia, în toate sectoarele industriale există costuri inerente produsului final pe care fabricantul nu le poate controla, dar care constituie totuși un element esențial în ansamblul activităților sale și care, prin urmare, nu poate fi exclus din cifra sa de afaceri la momentul stabilirii cuantumului de plecare al amenzii (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 15 martie 2000, Cimenteries CBR și alții/Comisia, T-25/95, T-26/95, T-30/95-T-32/95, T-34/95-T-39/95, T-42/95-T-46/95, T-48/95, T-50/95-T-65/95, T-68/95-T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 și T-104/95, Rec., p. II-491, punctele 5030 și 5031). Faptul că prețul cuprului constituie o parte importantă din prețul final al tuburilor industriale sau că riscul fluctuațiilor prețului cuprului este mult mai ridicat decât pentru

alte materii prime nu infirmă această concluzie.

92 […] în ceea ce privește diversele obiecții ale reclamantelor prin care urmăresc să afirme că, în loc să fi recurs la criteriul cifrei de afaceri a pieței relevante, ar fi mai oportun, având în vedere scopul descurajator al amenzilor și principiul egalității de tratament, să se stabilească cuantumul acestora în funcție de rentabilitatea sectorului afectat sau de valoarea adăugată în raport cu sectorul afectat, trebuie constatat că sunt lipsite de relevanță. În această privință, se impune constatarea, mai întâi, a faptului că, întrucât gravitatea încălcării este determinată prin referire la numeroși factori, pentru care Comisia dispune de o marjă de apreciere (Hotărârea Tribunalului din 12 decembrie 2007, BASF/Comisia, T-101/05 și T-111/05, Rep., p. II-4949, punctul 65), fără să fi fost stabilită o listă imperativă sau exhaustivă de criterii care trebuie să fie luate în considerare în mod obligatoriu (Hotărârea Dalmine/Comisia, punctul 64 de mai sus, punctul 129), revine Comisiei, și nu instanței comunitare, obligația să stabilească, în cadrul marjei sale de apreciere și în funcție de limitele care decurg din principiul egalității de tratament și din Regulamentul nr. 17, factorii și datele cifrice pe care urmează să le ia în considerare în vederea aplicării unei politici care să asigure respectarea interdicțiilor prevăzute la articolul 81 CE.

93 În continuare, este incontestabil că cifra de afaceri a unei întreprinderi sau a unei piețe, ca factor de evaluare a gravității încălcării, este în mod inevitabil vagă și imperfectă. Aceasta nu distinge între sectoarele cu valoare adăugată ridicată și cele cu valoare adăugată scăzută și nici între întreprinderile profitabile și cele mai puțin profitabile. Cu toate acestea, în pofida naturii sale aproximative, cifra de afaceri este considerată în acest moment, atât de legiuitorul comunitar, cât și de Comisie și de Curte, un criteriu adecvat, în dreptul concurenței, de apreciere a dimensiunii și a puterii economice ale întreprinderilor vizate [a se vedea printre altele Hotărârea Musique diffusion française și alții/Comisia, punctul 64 de mai sus, punctul 121, articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17, considerentul (10) și articolele 14 și 15 din Regulamentul (CE) nr. 139/2004 al Consiliului din 20 ianuarie 2004 privind controlul concentrărilor economice între întreprinderi (JO L 24, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 201)].

94 Prin urmare, ținând cont de toate considerațiile precedente, trebuie să se concluzioneze că în mod corect Comisia a luat în considerare prețul cuprului în vederea determinării dimensiunii pieței relevante."

Rezumatul argumentelor

Recursul formulat de KME

126. KME consideră că, având în vedere că expunerea sa cu privire la caracteristicile pieței relevante nu a fost contestată în hotărârea atacată, aceste date trebuie considerate fapte certe în cadrul prezentului recurs. Aceasta susține totuși că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept și a motivat hotărârea atacată în mod neadecvat prin faptul că nu a admis că Comisia are dreptul să interpreteze „cifra de afaceri" ca fiind cifra de afaceri netă atunci când calculează valoarea de piață.

127. În primul rând, jurisprudența și practica Comisiei arată că, la calcularea cuantumului de plecare al unei amenzi, Comisia trebuie să ia în considerare caracteristicile particulare ale pieței sau ale întreprinderii în cauză. Potrivit Curții și Tribunalului, Comisia se poate îndepărta de practica sa obișnuită, potrivit căreia calculul se bazează pe cifra de afaceri aferentă ultimului an complet al încălcării, dacă acest an nu este reprezentativ pentru dimensiunea și puterea economică reale ale întreprinderii și pentru amploarea încălcării. În ceea ce privește calculul amenzii maxime, Curtea a hotărât că, în fiecare caz și ținând cont de context, precum și de obiectivele urmărite prin regimul de sancțiuni, Comisia trebuie să aprecieze impactul asupra întreprinderii în cauză, ținând cont în special de o cifră de afaceri care reflectă situația economică reală a acesteia în perioada în care a fost săvârșită încălcarea. În practica recentă, Comisia s-a întemeiat frecvent pe posibilitatea prevăzută de liniile directoare de a se îndepărta de la regula privind utilizarea vânzărilor din ultimul an complet de participare la încălcarea în cazul în care această îndepărtare este justificată de circumstanțe specifice ale cauzei sau de alte elemente externe. Tribunalul a hotărât că aprecierea Comisiei privind capacitatea economică efectivă de a cauza prejudicii semnificative se poate baza pe informații referitoare la cifra de afaceri și la cota de piață, cu excepția cazului în care anumite circumstanțe specifice, cum ar fi caracteristicile pieței, diminuează în mod considerabil semnificația unor asemenea informații și impun luarea în considerare a altor elemente.

128. În al doilea rând, faptul că prețul cuprului depinde numai de decizia clientului de a cumpăra într-o anumită zi face ca industria tuburilor din cupru să fie unică și neadecvată pentru comparația cu alte industrii, astfel cum cuprul nu poate fi comparat cu alți factori de producție – precum energia, apa și echipamentele – ale căror prețuri sunt stabilite pe cale contractuală de fabricant și de furnizor. Totuși, Tribunalul a concluzionat în mod greșit că nu a existat niciun motiv valid pentru a exclude prețul cuprului din evaluarea dimensiunii pieței afectate de înțelegere în vederea calculului amenzii. Procedând astfel, acesta a încălcat de asemenea principiul nediscriminării – în temeiul căruia situațiile

diferite trebuie tratate în mod diferit – și pe cel al proporționalității. În ceea ce privește acest din urmă principiu, amenda impusă KME reprezenta aproximativ 2 % din cifra sa de afaceri mondială totală în 2002, 40 % din cifra de afaceri înregistrată în SEE pe piața tuburilor industriale pe baza prețului total incluzând cuprul, 80 % din cifra de afaceri aferentă prelucrării pe această piață, 42 % din profitul brut din exploatare consolidat în 2003 și 16 % din valoarea sa netă consolidată în iunie 2003.

129. În al treilea rând, în cazul în care Comisia ar fi aplicat KME o amendă pentru o înțelegere pe aceeași piață, care a încetat în 2007, și ar fi calculat valoarea de piață pe baza cifrei complete de afaceri pentru acest an, cuantumul de plecare al amenzii ar fi fost cu mult mai ridicat pur și simplu din cauza creșterii enorme a prețului cuprului în perioada 2003-2007.

130. În al patrulea rând, Tribunalul s-a bazat în mod greșit pe Hotărârea Cimenteries CBR [39]: în această cauză, costurile factorilor de producție relevanți, precum costurile de transport și de livrare a sacilor, se aflau sub controlul membrilor cartelului, în timp ce, în speță, prețul cuprului nu era sub controlul fabricanților de tuburi. În continuare, Tribunalul s-a bazat în mod greșit pe jurisprudența care conferă Comisiei putere de apreciere în ceea ce privește alegerea elementelor pe care aceasta le utilizează pentru a stabili gravitatea unei încălcări inclusiv, în principiu, a cifrei de afaceri, întrucât cifra de afaceri globală nu este un indicator semnificativ al gravității unei încălcări pe piața tuburilor industriale. Puterea de apreciere a Comisiei în alegerea acestor elemente nu poate cuprinde elemente care, în lumina caracteristicilor specifice ale contextului economic, nu au nicio incidență asupra gravității încălcării. În hotărâre, Tribunalul nu a examinat dacă criteriile utilizate de Comisie au fost pertinente și adecvate.

Răspunsul Comisiei

131. Comisia susține că afirmațiile KME referitoare la modalitatea de stabilire a prețului cuprului și de vânzare a tuburilor industriale nu sunt fapte necontestate în cadrul prezentului recurs. Nu a fost necesar ca Tribunalul să se pronunțe cu privire la aceste detalii. Constatările sale nu susțin calificarea membrilor înțelegerii drept agenți de vânzare a metalului, efectuată de KME, iar Comisia a susținut în mod special în primă instanță că, pentru motivele adoptate în cele din urmă în hotărârea atacată, afirmația KME potrivit căreia aceasta a acționat frecvent în calitate de agent pentru clienții săi nu este relevantă. Astfel cum a explicat Comisia, în cazul în care clientul cumpăra el însuși cuprul și cerea KME să îl prelucreze, prețul acestui metal nu era inclus în cifra de afaceri a KME. În orice

39 — Citată la punctul 91 din hotărârea atacată.

caz, constatările Tribunalului cu privire la dimensiunea pieței tuburilor industriale sunt incompatibile cu sugestia că fabricanții de tuburi industriale realizau simultan vânzări pe o piață a cuprului concurențială și pe o piață a serviciilor de transformare care făcea obiectul unei înțelegeri; există o singură piață – aceea a tuburilor industriale.

132. Tribunalul a respins afirmația KME potrivit căreia piața tuburilor industriale este unică din cauza inexistenței unui control asupra prețurilor factorilor de producție, fără a fi necesar să facă aprecieri cu privire la afirmațiile detaliate ale KME. La punctul 91 din hotărâre, Tribunalul a constatat că niciun motiv întemeiat nu impune ca cifra de afaceri aferentă unei piețe să excludă anumite costuri de producție și a apreciat că în toate sectoarele industriale există costuri inerente produsului final pe care fabricantul nu le poate controla, dar care constituie totuși un element esențial în ansamblul activităților sale. Aceste costuri nu pot fi excluse din cifra de afaceri la momentul stabilirii cuantumului de plecare al unei amenzi. Faptul că prețul cuprului constituie o parte importantă din prețul final al tuburilor industriale sau că riscul fluctuațiilor prețului cuprului este mai ridicat decât pentru alte materii prime nu infirmă această concluzie.

133. Prin intermediul acestui motiv se solicită pur și simplu Curții să facă o apreciere diferită cu privire la caracterul unic al sectorului tuburilor industriale. KME își reiterează susținerile din fața primei instanțe referitoare la drepturile contractuale ale clienților în ceea ce privește prețul cuprului, ponderea prețului cuprului în prețul global al tuburilor și volatilitatea prețului cuprului. Nu numai că un asemenea argument este inadmisibil, dar nimic nu distinge fabricanții de tuburi industriale de alți fabricanți care cumpără materii prime, servicii sau echipamente. Nicio întreprindere care nu se află într-o poziție dominantă nu poate controla prețul materiilor prime. Contractele sunt rezultatul alegerii fabricanților înșiși – cu avantajul repercutării asupra clientului a riscului pe care îl prezintă fluctuațiile prețului cuprului.

134. La punctul 93, Tribunalul a admis că cifra de afaceri a unei întreprinderi sau a unei piețe, ca element de evaluare a gravității încălcării, este în mod inevitabil vagă și imperfectă. Acesta a admis că cifra de afaceri nu distinge între sectoarele cu valoare adăugată ridicată și cele cu valoare adăugată scăzută și nici între întreprinderile profitabile și cele

mai puțin profitabile. Potrivit aprecierii acestuia, cifra de afaceri este cu toate acestea un criteriu adecvat, în dreptul concurenței, de apreciere a dimensiunii și a puterii economice ale întreprinderilor vizate. În schimb, prin argumentele invocate de KME se solicită Curții să infirme aprecierea Tribunalului în această privință. Această apreciere a fost cântărită, după dezbateri intense în memorii și în ședință, și s-a preferat obiectivitatea cifrei de afaceri riscului de controverse interminabile, de subiectivitate și de imprevizibilitate pe care l-ar implica propunerea KME de deducere a costurilor pe care participanții la înțelegere nu le controlează.

135. Aprecierea Tribunalului a fost corectă. În special, Curtea ar trebui să se opună sugestiei KME potrivit căreia amenda ar trebui reevaluată pe baza datelor aferente anului 2002 sau 2003. Asemenea argumente pot fi invocate numai în fața Tribunalului.

întemeiat nu impune ca cifra de afaceri aferentă unei piețe relevante să fie calculată prin excluderea anumitor costuri de producție", că „în toate sectoarele industriale există costuri inerente produsului final pe care fabricantul nu le poate controla, dar care constituie totuși un element esențial în ansamblul activităților sale și care, prin urmare, nu poate fi exclus din cifra sa de afaceri la momentul stabilirii cuantumului de plecare al amenzii" și că „[f]aptul că prețul cuprului constituie o parte importantă din prețul final al tuburilor industriale sau că riscul fluctuațiilor prețului cuprului este mult mai ridicat decât pentru alte materii prime nu infirmă această concluzie". La punctul 93, acesta a apreciat că, „în pofida naturii sale aproximative, cifra de afaceri este considerată în acest moment, atât de legiuitorul comunitar, cât și de Comisie și de Curte, un criteriu adecvat, în dreptul concurenței, de apreciere a dimensiunii și a puterii economice ale întreprinderilor vizate". În sfârșit, la punctul 94, Tribunalul a hotărât: „Prin urmare, ținând cont de toate considerațiile precedente, trebuie să se concluzioneze că în mod corect Comisia [...]".

Apreciere

136. În ceea ce privește caracterul adecvat al examinării efectuate de Tribunal, Comisia observă că (în contextul celui de al cincilea motiv, dar cu referire la tratarea celui de al doilea motiv invocat în primă instanță) KME citează punctul 92 din hotărârea atacată, în cuprinsul căruia Tribunalul s-a referit la puterea de apreciere a Comisiei. Totuși, la punctul 91, Tribunalul a hotărât că „niciun motiv

137. În speță, problema subiacentă este dacă, atunci când utilizează dimensiunea pieței (și anume, volumul vânzărilor mai curând decât întinderea geografică) drept unul dintre criteriile prin prisma cărora evaluează gravitatea

unei încălcări, Comisia ar trebui să se refere în fiecare caz la prețurile brute sau, dacă se poate, numai la o parte din prețul asupra căruia participanții la încălcare ar putea exercita o influență.

138. KME nu pretinde că dimensiunea pieței nu ar trebui să fie niciodată luată în considerare, nici că referirea la prețurile brute este întotdeauna greșită, ci susține că piața tuburilor din cupru prezintă caracteristici specifice din cauza cărora este greșit să se procedeze astfel în speță. Prin urmare, aceasta consideră că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept și a furnizat o motivare neadecvată constatând că cifra de afaceri brută a constituit un etalon justificat în vederea măsurării dimensiunii pieței.

139. În opinia noastră, Comisia susține în mod corect că KME solicită în mare măsură Curții să procedeze la aprecieri de fapt privind caracteristicile pieței, ceea ce nu este de competența ei în cadrul unui recurs. Tribunalul a făcut numai următoarele constatări de fapt: „prețul cuprului constituie o parte importantă din prețul final al tuburilor industriale" și „riscul fluctuațiilor prețului cuprului este mult mai ridicat decât pentru alte materii prime". KME nu a afirmat că, făcând aceste aprecieri, Tribunalul ar fi denaturat sensul vădit al elementelor de probă. În consecință, pornind de la această bază factuală, trebuie să se examineze dacă Tribunalul a săvârșit o eroare de drept sau dacă a furnizat o motivare insuficientă.

140. Tribunalul s-a bazat, în esență, pe patru constatări pentru a-și susține concluziile: dimensiunea oricărei piețe, măsurată în termeni de volum al vânzărilor, va include anumite costuri pe care fabricanții nu le pot controla; caracteristicile pieței tuburilor industriale din cupru nu sunt excepționale în această privință; Comisia dispune de o anumită putere de apreciere cu privire la elementele pe care le ia în considerare și cifra de afaceri brută este un criteriu admis, deși imperfect, în ceea ce privește dimensiunea și puterea economică a întreprinderilor.

141. Nu identificăm nicio lacună în acest raționament. Este adevărat că în cauza Cimenteries CBR, la care se referă Tribunalul, erau vizate costuri auxiliare care erau cu siguranță mai puțin semnificative decât prețul cuprului în prezenta cauză, dar diferența de intensitate nu împiedică dezvoltarea jurisprudenței existente pentru a acoperi costuri mai semnificative. În plus, variația ponderii materiilor prime în cifra de afaceri de la un sector la altul pare inevitabilă. Dacă luarea în considerare a cifrei de afaceri brute ar fi admisibilă în anumite cazuri, iar în altele nu, atunci ar fi necesar să se stabilească anumite criterii, probabil sub forma unui raport între cifra de afaceri netă și cifra de afaceri brută, ceea ce ar conduce la diferențe de tratament. Un astfel prag ar fi, de altfel, foarte dificil de aplicat și ar da naștere la controverse interminabile și de nerezolvat, inclusiv la alegații privind discriminarea. În

plus, trebuie amintit că din decizia în cauză nu reiese nicio legătură directă, matematică între dimensiunea pieței și cuantumul de plecare global al amenzilor, iar Tribunalul însuși a stabilit că dimensiunea pieței este numai unul dintre elementele utilizate de Comisie. În aceste circumstanțe, nu pare nerezonabil să se admită posibilitatea Comisiei de a recurge la un etalon „aproximativ" – dar ușor de utilizat – de măsurare a dimensiunii pieței, ca unul dintre criteriile utilizate pentru a stabili gravitatea unei încălcări. În orice caz, KME nu a invocat niciun motiv întemeiat pentru a se concluziona că Tribunalul *a săvârșit o eroare de drept* atunci când a stabilit posibilitatea Comisiei de a proceda astfel.

142. Vom aborda în continuare problema dacă examinarea efectuată de Tribunal cu privire la cel de al doilea motiv invocat în primă instanță a fost adecvată în lumina jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului.

143. Mai întâi, este adevărat că Tribunalul a apreciat, în cadrul raționamentului său, că „gravitatea încălcării este determinată prin referire la numeroși factori, pentru care Comisia dispune de o marjă de apreciere" și că „revine Comisiei, și nu instanței comunitare, obligația să stabilească, în cadrul marjei sale de apreciere […] factorii și datele cifrice pe care urmează să le ia în considerare". KME s-a bazat cel puțin pe primul dintre aceste pasaje pentru a susține, în contextul celui de al cincilea motiv, că Tribunalul a demonstrat o „deferență excesivă" față de puterea de apreciere a Comisiei.

144. Totuși, reiese cu claritate din cel de al doilea motiv, prin intermediul căruia KME pretinde că „puterea de apreciere a Comisiei în alegerea elementelor care trebuie utilizate pentru stabilirea gravității unei înțelegeri nu poate cuprinde elemente care, în lumina caracteristicilor specifice ale contextului economic, nu au nicio incidență asupra gravității încălcării", că, în realitate, KME admite existența acestei puteri de apreciere, fiind în dezacord cu Tribunalul numai cu privire la întinderea sa. În opinia noastră, acest fapt nu poate constitui un temei adecvat pentru a susține că Tribunalul nu și-a exercitat competența de fond în ceea ce privește controlul asupra deciziei în cauză.

145. Este de asemenea adevărat că aprecierile relevante ale Tribunalului de la punctele 91-93 din hotărâre sunt succinte. Aceasta nu implică însă în mod necesar că aprecierile menționate reflectă lipsa unei examinări aprofundate a argumentelor. Dimpotrivă, din prezentarea detaliată a argumentelor invocate de KME (punctele 75-82) și din respingerea (la punctul 88) a argumentului Comisiei, potrivit căruia dimensiunea pieței nu a avut nicio incidență asupra cuantumului amenzii,

reiese în mod clar că cel de al doilea motiv a fost examinat cu atenție. Constatările Tribunalului sunt pe deplin coerente cu concluzia că acesta și-a format propria convingere cu privire la caracterul adecvat al luării în considerare a prețului cuprului în cadrul aprecierii dimensiunii pieței în scopul stabilirii gravității încălcării, iar KME nu a prezentat, în opinia noastră, niciun argument convingător pentru a pune în discuție această concluzie.

Cel de al treilea motiv: procentajul majorării în considerarea duratei

Pasajele relevante din hotărârea atacată

146. În primă instanță, KME a susținut prin intermediul celui de al treilea motiv că, deși liniile directoare permit o majorare cu *până la* 10% pe an (așadar, între 0% și 10%) în funcție de durata încălcării, Comisia ar fi trebuit să adapteze această majorare pentru a ține seama de intensitatea variabilă a înțelegerii în timp și de inexistența unui impact al acesteia asupra prețurilor, mai curând decât să aplice o majorare forfetară cu maximul de „10% pentru fiecare an de participare, și anume de 125% în total". Tribunalul a respins acest motiv ca nefondat și a considerat, la punctele 100-104 din hotărârea atacată, că:

„100 […] o majorare a cuantumului amenzii în funcție de durată nu se limitează doar la situația în care ar exista o relație directă între durată și un prejudiciu sporit[40] cauzat obiectivelor comunitare urmărite de normele de concurență (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 30 septembrie 2003, Michelin/Comisia, T-203/01, Rec., p. II-4071, punctul 278 și jurisprudența citată).

101 Rezultă în plus din liniile directoare că, între aprecierea gravității și cea a duratei încălcării, Comisia nu a stabilit nici o suprapunere, nici vreo interdependență.

102 Dimpotrivă, în primul rând, rezultă din economia textului liniilor directoare că acestea prevăd aprecierea gravității încălcării ca atare în scopul determinării unui cuantum de plecare general al amenzii. În al doilea rând, gravitatea încălcării este analizată în raport cu caracteristicile întreprinderii vizate, în special cu dimensiunea și cu poziția acesteia pe piața relevantă, ceea ce poate conduce la ponderarea cuantumului de plecare, la clasificarea întreprinderilor pe categorii și la stabilirea unui

40 — A se vedea nota de subsol 43 de mai jos.

cuantum de plecare specific. În al treilea rând, durata încălcării este luată în considerare pentru a stabili cuantumul de bază și, în al patrulea rând, liniile directoare prevăd luarea în considerare a circumstanțelor agravante și atenuante care permit adaptarea cuantumului amenzii, în special în funcție de rolul activ sau pasiv al întreprinderilor vizate în punerea în aplicare a încălcării.

Procedând astfel, Comisia nu s-a îndepărtat de la regulile pe care și le-a impus în liniile directoare. De fapt, Tribunalul apreciază că această majorare cu 125 % nu este vădit disproporționată în speță."

Rezumatul argumentelor părților

103 Rezultă că simpla posibilitate pe care și-a rezervat-o Comisia de a majora amenda pe fiecare an de încălcare, ajungându-se, în ceea ce privește încălcările de lungă durată, până la 10 % din cuantumul reținut pentru gravitatea încălcării, nu o obligă în niciun mod să stabilească acest nivel în funcție de intensitatea activităților înțelegerii sau de intensitatea efectelor acesteia, mai precis de gravitatea încălcării. Astfel, revine Comisiei obligația de a alege, în cadrul marjei sale de apreciere (a se vedea punctul 36 de mai sus), nivelul majorării pe care înțelege să îl aplice pentru durata încălcării.

Recursul formulat de KME

147. KME susține că raționamentul Tribunalului este confuz, ilogic și inadecvat, întrucât nu formulează nicio regulă clară.

104 În speță, Comisia a constatat, mai ales în considerentele (335) și (340) ale deciziei atacate, că grupul KME a participat la încălcare timp de doisprezece ani și zece luni, mai precis, o durată lungă în sensul liniilor directoare, și, prin urmare, a majorat amenda cu 125 %.

148. Interpretarea și aplicarea punctului 1 B din liniile directoare au fost adesea dezbătute în jurisprudență – care, însă, nu formulează criteriile pe baza cărora, pentru o încălcare de mai mult de 5 ani, Comisia trebuie să adapteze cuantumul de plecare al amenzii în cadrul unei marje între 0 % și 10 % pe an de participare. Această jurisprudență pare să afirme doar că o majorare în funcție de durată nu se limitează la cazurile în care există o relație directă între durată și un prejudiciu

sporit cauzat obiectivelor comunitare urmărite de normele de concurență – cu alte cuvinte, cuantumul de plecare poate fi majorat în funcție de durată chiar și în cazul în care prejudiciul cauzat obiectivelor urmărite de normele de concurență nu este agravat ca un efect al acestui element sau chiar lipsește. Această abordare trebuie să fie greșită.

149. În primul rând, contrazice termenii clari din cuprinsul punctului 1 B, care vorbește despre impunerea unor sancțiuni efective restricțiilor „care au avut un impact dăunător asupra consumatorilor pe o perioadă lungă". Comisia însăși a stabilit cerința unei legături directe între durată și impactul dăunător, a cărei existență a fost mult timp recunoscută de jurisprudență. Tribunalul a hotărât că, în cazul în care Comisia stabilește cuantumul de plecare în funcție de gravitate, ținând cont de impactul real asupra pieței, acest impact trebuie să fie „demonstrat pe deplin pentru toată perioada înțelegerii", în caz contrar, cuantumul de plecare trebuind să fie redus [41].

cuantumul majorării în funcție de durată reflectă numai durata încălcării, iar nu gravitatea sa, astfel încât orice elemente relevante referitoare la intensitatea încălcării sunt deja luate în considerare atunci când se apreciază gravitatea acesteia. Totuși, Tribunalul nu a verificat dacă, la aprecierea gravității, Comisia a acordat într-adevăr o importanță adecvată faptului că înțelegerea a variat în intensitate și în eficacitate de-a lungul timpului și că au existat perioade considerabile de tensiuni și devieri. În loc să admită afirmația Comisiei potrivit căreia aceasta urmărea să evite, în beneficiul membrilor înțelegerii, includerea în calcul de două ori a acelorași elemente, Tribunalul ar fi trebuit să verifice dacă s-a procedat astfel în mod efectiv în decizia în cauză. În realitate, Comisia a ignorat de două ori variațiile de intensitate, inclusiv două perioade de inactivitate: o dată atunci când a stabilit cuantumul de plecare în funcție de gravitate și încă o dată atunci când a stabilit majorarea în funcție de durată.

150. În al doilea rând, apreciind că în liniile directoare Comisia nu a stabilit nicio suprapunere sau interdependență între aprecierea gravității și cea a duratei încălcării, Tribunalul a admis argumentul Comisiei potrivit căruia

151. În al treilea rând, Tribunalul ar fi săvârșit o eroare de logică apreciind că majorarea cu 10 % pe an a fost conformă cu principiile consacrate în liniile directoare, pentru simplul motiv că liniile directoare prevăd o majorare de până la 10 % pe an. Această concluzie ar fi fost corectă dacă liniile directoare ar fi prevăzut o majorare *de* (iar nu *de până la*) 10 %. Totuși, puterea de apreciere a Comisiei de a

41 — Hotărârea din 5 aprilie 2006, Degussa/Comisia (T-279/02, Rec., p. II-897, punctele 247 și 254).

impune sancțiuni între o valoare maximă și o valoare minimă nu este discreționară, astfel încât aceasta trebuie să își motiveze alegerea în raport cu caracteristicile fiecărui caz, motivare care este supusă controlului instanței. Aplicarea majorării maxime nu ar fi trebuit să fie aprobată de Tribunal fără ca acesta să verifice mai întâi modul în care Comisia și-a exercitat puterea de apreciere.

duratei, reevaluând cuantumul de plecare și, în consecință, cuantumul total al amenzii.

Răspunsul Comisiei

152. În sfârșit, Tribunalul a constatat de asemenea în mod greșit că majorarea cu 125 % a cuantumului de plecare nu este în mod vădit disproporționată. Comisia a admis în decizia în cauză că intensitatea și eficacitatea cartelului au variat și că au existat perioade considerabile de tensiuni și devieri, dar a aplicat cu toate acestea majorarea maximă în funcție de durată. Astfel, KME ar fi fost tratată în același mod și în cazul în care înțelegerea și-ar fi menținut intensitatea și eficacitatea pe toată durata. Prin faptul că nu a recunoscut și nu a luat în considerare această realitate și nu a corectat eroarea săvârșită de Comisie la stabilirea majorării, Tribunalul a încălcat principiile proporționalității și egalității de tratament.

154. Comisia afirmă că Tribunalul a considerat că nu era ținută să stabilească majorarea în funcție de durată în raport cu intensitatea sau cu efectele înțelegerii ori cu gravitatea încălcării. Prin intermediul motivului invocat, KME este pur și simplu în dezacord cu această apreciere și solicită Curții să substituie aprecierea Tribunalului cu propria apreciere; acest motiv ar fi, prin urmare, inadmisibil.

153. Prin urmare, KME consideră că hotărârea atacată trebuie anulată în această privință, iar Curtea trebuie să își exercite competența de fond și să stabilească un procentaj al majorării inferior adecvat în considerarea

155. Tribunalul a furnizat o motivare clară și logică a aprecierii sale, care răspunde tuturor argumentelor de drept invocate de KME. Acesta a hotărât că o majorare în funcție de durată nu se limitează doar la situația în care ar exista o relație directă între durată și un prejudiciu sporit cauzat obiectivelor comunitare urmărite de normele de concurență. În continuare, a explicat că liniile directoare nu stabilesc nici o suprapunere, nici vreo interdependență între aprecierea gravității și cea a duratei încălcării. Acestea prevăd,

mai curând, patru etape distincte. Comisia trebuie:

(a) să aprecieze gravitatea încălcării ca atare în scopul determinării cuantumului de plecare;

(b) să analizeze gravitatea încălcării în raport cu caracteristicile fiecărei întreprinderi, ceea ce poate conduce la ponderarea cuantumului de plecare;

(c) să ia în considerare durata încălcării pentru a stabili cuantumul de bază și

(d) să ia în considerare circumstanțele agravante și atenuante care permit adaptarea cuantumului amenzii.

156. Așadar, gravitatea încălcării sau intensitatea ori efectele înțelegerii nu fac parte în mod necesar din majorarea în funcție de durată prevăzută în cadrul celei de a treia etape. Argumentele invocate de KME în sensul că majorarea ar fi trebuit să fie mai mică de 10 % pe an sunt nefondate, având în vedere că s-au bazat în totalitate pe aceste elemente. Totuși, Tribunalul a hotărât că majorarea de 125 % care a fost stabilită în consecință nu este în mod vădit disproporționată.

157. KME susține în prezent că această apreciere a fost inechitabilă, iar Curtea ar trebui să o substituie cu propria apreciere. Totuși, „[...] în cadrul recursului, controlul Curții are ca obiect, pe de o parte, să examineze în ce măsură Tribunalul a luat în considerare în mod corect din punct de vedere juridic toți factorii esențiali pentru aprecierea gravității unui anumit comportament […] și, pe de altă parte, să verifice dacă Tribunalul a răspuns corespunzător cerințelor legale tuturor motivelor invocate de recurent, care urmăresc anularea sau reducerea amenzii [...] În ceea ce privește pretinsul caracter disproporționat al amenzii, […] nu este de competența Curții, atunci când acesta se pronunță asupra unor aspecte de drept în cadrul unui recurs, să substituie cu propria apreciere, pentru motive de echitate, aprecierea Tribunalului care statuează, în exercitarea competenței sale de fond, cu privire la cuantumul amenzilor aplicate unor întreprinderi pentru încălcarea de către acestea a dreptului [Uniunii]” [42].

158. Cel de al treilea motiv invocat de KME este, așadar, inadmisibil. În plus, având în vedere motivele prezentate de Tribunal, acesta este nefondat.

42 — Hotărârea din 29 aprilie 2004, British Sugar/Comisia (C-359/01 P, Rec., p. I-4933, punctele 47 și 48).

159. În ceea ce privește caracterul adecvat al examinării efectuate de Tribunal, Comisia arată că (în contextul celui de al cincilea motiv, dar în legătură cu tratarea celui de al treilea motiv în primă instanță) KME citează punctul 103 din hotărâre, în cuprinsul căruia Tribunalul se referă, în contextul liniilor directoare, la puterea de apreciere a Comisiei în ceea ce privește majorarea care trebuie aplicată în funcție de durata încălcării. Totuși, la punctul 100, Tribunalul a făcut deja constatarea de principiu potrivit căreia „o majorare a cuantumului amenzii în funcție de durată nu se limitează doar la situația în care ar exista o relație directă între durată și un prejudiciu sporit[43] cauzat obiectivelor comunitare urmărite de normele de concurență". În ceea ce privește argumentul invocat de KME potrivit căruia Comisia și-a impus anumite limite în această privință prin adoptarea liniilor directoare, la punctul 102, Tribunalul a explicat regimul instituit de liniile directoare și, la punctul 103, a făcut constatarea că „[r]ezultă că simpla posibilitate pe care și-a rezervat-o Comisia de a majora amenda pe fiecare an de încălcare, ajungându-se, în ceea ce privește încălcările de lungă durată, până la 10 % din cuantumul reținut pentru gravitatea încălcării, nu o obligă în niciun mod să stabilească acest nivel în funcție de intensitatea activităților înțelegerii sau de intensitatea efectelor acesteia, mai precis de gravitatea încălcării. Astfel, revine Comisiei obligația de a alege, în cadrul marjei sale de apreciere […] nivelul majorării pe care înțelege să îl aplice pentru durata încălcării". Așadar, Tribunalul a examinat argumentul invocat de KME potrivit căruia Comisia și-a impus o obligație specifică prin adoptarea liniilor directoare și a ajuns la constatarea că situația nu era aceasta.

Apreciere

160. O particularitate neașteptată a prezentului motiv de recurs (precum și a motivului corespunzător invocat în primă instanță și chiar a părții relevante a deciziei în cauză) este aceea că întreaga chestiune se bazează în totalitate pe o eroare aritmetică elementară care reiese din hotărârea atacată, deși se pare că s-a sustras atenției tuturor celor interesați.

161. De la început, plângerea KME a vizat majorarea amenzii sale cu 125 %, o proporție pe care o consideră excesivă, în funcție de durata încălcării. Comisia nu a contestat această premisă în niciun mod (motiv pentru care, fără îndoială, a fost acceptată fără obiecțiuni de Tribunal) și pare chiar să fi avut impresia că într-adevăr a majorat cu 125 % amenda impusă KME în decizia în cauză. Cu toate acestea, nu a procedat astfel.

162. Faptul că majorarea a fost semnificativ mai mică reiese fără a se recurge la calcule complexe. Dacă o sumă este majorată cu 100 %, este dublată; prin urmare, dacă este majorată cu 125 %, este mai mult decât dublată. Totuși, dacă se compară

43 — Notă de subsol lipsită de relevanță pentru versiunea în limba română.

cifrele globale pentru întregul grup KME menționate la punctele 17 și 19 din hotărârea atacată (35 de milioane EUR și, respectiv, 56,88 milioane EUR) [44], se poate observa că majorarea detaliată la punctul 19 a condus la un rezultat inferior dublului cuantumului de plecare. În fapt, majorarea reală a fost de 62,5 % [45], și anume doar jumătate din ceea ce s-a pretins, s-a prezumat sau s-a acceptat pe parcursul procedurii. Astfel, Comisia a tratat comportamentul KME ca o participare la două încălcări separate, una de o durată de 7 ani, iar cealaltă de 5 ani și jumătate, ceea ce a condus la o majorare globală în funcție de durată mai mică decât cea aplicată în cazul întreprinderilor Outokumpu și Wieland, deși comportamentul a durat cel puțin 12 ani și 10 luni pentru toți participanții [46].

163. Este preocupant că această diferență de aproape 22 de milioane EUR [47] a trecut neobservată. Probabil contabilii KME nu au verificat calculele din decizia în cauză sau nu au avut ocazia să atragă atenția asupra acestui aspect, iar avocații probabil că nu au dispus de competențele matematice necesare sau de simțul proporțiilor. Probabil că cifrele nici nu au fost verificate vreodată de Comisie, în stadiul calculării amenzii sau în cursul procedurii în fața Curții. Dacă (astfel cum pare puțin probabil) intenția a fost într-adevăr de a aplica o majorare totală de 62,5 %, se pare cel puțin că nu a existat o comunicare în cadrul Comisiei între persoanele responsabile de stabilirea amenzii și cele responsabile de apărarea în cauza introdusă de KME.

44 — A se vedea punctul 26 de mai sus.

45 — Mai precis, a fost puțin mai mare de 62,5 %, deoarece, după ce a efectuat calculele, Comisia a rotunjit suma rezultată de la 56,875 milioane EUR la 56,88 milioane EUR; cu toate acestea, ulterior s-a efectuat o rotunjire în minus, atunci când s-a aplicat o reducere de 30 %. Reiese că toate sumele cu care a lucrat Comisia în decizia în cauză au fost rotunjite la cei mai apropiați 10 000 EUR.

46 — Având în vedere că grupul KME s-a constituit ca atare abia în anul 1995 (deși entitățile care îl compun au participat la încălcare în întreaga perioadă), Comisia a împărțit amenda totală în două părți egale: una pentru perioada 1988-1995, împărțită în continuare între mai multe entități, iar cealaltă pentru perioada 1995-2001, pentru întregul grup. Comisia a aplicat pentru prima parte o majorare de 70 %, iar pentru cea de a doua parte o majorare de 55 % – reprezentând, potrivit cu ceea ce se pare că a crezut, un total de 125 %, care corespunde cu majorarea pe care într-adevăr a aplicat-o cuantumului de plecare în cazul Outokumpu și al Wieland (a se vedea nota de subsol 16 de mai sus). În fapt, în orice caz, atunci când jumătate dintr-o sumă este majorată cu un procent, iar cealaltă jumătate cu un procent diferit, cuantumul total este majorat nu cu suma, ci cu media celor două procente. Acest fapt rezultă cu mai multă claritate dacă ne imaginăm că fiecare jumătate este majorată cu același procent – de exemplu, 55 % în fiecare caz; majorarea globală rămâne în mod clar de 55 %, iar nu de 110 %.

47 — În cazul în care cuantumul de plecare de 35 de milioane EUR ar fi fost majorat cu 125 %, rezultatul ar fi fost de 78,75 milioane EUR, cu 21,87 milioane EUR mai mult decât totalul real de 56,88 milioane EUR.

164. În orice caz, rezultatul final pare să fie acela că, în timp ce amenzile impuse Outokumpu și Wieland au fost majorate într-adevăr cu 125 % (un total cumulat cu puțin mai mic de 10 % pe an de încălcare) în această etapă a calculului, amenzile aplicate KME au fost majorate numai cu 62,5 % (puțin sub 5 % pe an), deși aceasta a participat la înțelegere, fie în calitate de grup, fie sub forma mai multor societăți, pentru o durată similară [48]. Acest fapt revelează ceea ce pare să fie o eroare a deciziei în cauză care, dacă ar fi fost observată, ar fi putut fi contestată de Outokumpu sau de Wieland sau ar fi putut determina Tribunalul să majoreze amenda aplicată KME.

165. Întrebarea este totuși: în ce mod acest fapt afectează prezentul motiv?

166. În opinia noastră, acesta face ca motivul să fie inoperant. Astfel, respectivul fapt pare să facă motivul invocat în primă instanță inoperant, iar argumentul Comisiei, precum și constatările Tribunalului, irelevante. Potrivit susținerii KME, Comisia nu ar fi trebuit să aplice majorarea maximă de 10 % pe an de încălcare în funcție de o durată prezumată de (mai curând peste) 12 ani și jumătate, care a condus la o majorare totală de 125 %. Comisia nu a procedat astfel, iar discuția ar fi trebuit să se oprească aici.

167. Este adevărat că, teoretic, ar fi posibil să se formuleze întrebarea distinctă dacă Comisia ar fi trebuit să aplice majorarea maximă de 10 % pe an în modul în care a făcut-o, care a condus la o majorare totală de 62,5 %. Totuși, atât raționamentul Tribunalului, cât și argumentul invocat de KME în recurs se bazează pe prezumția că majorarea totală a fost de 125 %. Tratarea problemei în lumina a ceea ce raționamentul și argumentul respective ar fi putut fi dacă s-ar fi luat în considerare majorarea reală ar fi o pură speculație.

168. S-ar putea susține că faptul că Tribunalul nu a remarcat diferența confirmă pretenția KME că nivelul controlului jurisdicțional a fost inadecvat. Totuși, Tribunalul nu a făcut decât să își întemeieze hotărârea pe o premisă care a fost acceptată de ambele părți. În plus, în cazul în care Tribunalul ar fi constatat că premisa era eronată, rezultatul nu ar fi putut fi favorabil KME – care nu poate pretinde,

48 — Potrivit calculelor noastre, dacă amenda aplicată KME ar fi suportat aceeași majorare, amenda totală impusă acesteia după reducerea ulterioară cu 30 % ar fi fost de 55,125 milioane EUR (35 + 125 % = 78,75; 78,75 – 30 % = 55,125), iar nu de 39,81 milioane EUR. Acest total ar fi putut fi împărțit ulterior, în măsura necesară, potrivit raportului 7:5,5, reprezentând cele două perioade din 1988 până în 1995 și din 1995 până în 2001.

prin urmare, că s-a adus atingere în vreun mod drepturilor sale.

Cel de al patrulea motiv: reducere amenzii în temeiul cooperării

Pasajele relevante din hotărârea atacată

169. În decizia în cauză, Comisia a redus amenda aplicată Outokumpu pentru a ține seama de faptul că aceasta a furnizat elemente de probă care au permis stabilirea duratei încălcării la 12 ani și 10 luni în loc de numai 4 ani. Reducerea a plasat Outokumpu în aceeași situație ca și cum majorarea în funcție de durată ar fi fost de numai 40 % în loc de 125 %.

170. Prin intermediul celui de al patrulea aspect al celui de al patrulea motiv invocat în primă instanță, KME a susținut că, încălcând liniile directoare și principiile echității și egalității de tratament, Comisia nu a luat în considerare în mod adecvat contribuția sa la stabilirea duratei totale a încălcării. Întrucât a fost prima care i-a prezentat Comisiei elemente de probă decisive (iar nu simple informații) privind două perioade ale încălcării (mai 1988-noiembrie 1992 și mai 1998-sfârșitul anului 1999), KME ar fi trebuit să beneficieze de o reducere a amenzii pentru aceste perioade, în același mod în care a fost redusă amenda aplicată Outokumpu.

171. Tribunalul a respins acest argument la punctele 123-133 din hotărâre:

„123 […] trebuie constatat mai întâi că nici Outokumpu, nici reclamantele nu puteau beneficia, în temeiul Comunicării privind cooperarea din 1996, de o reducere mai mare de 50 % a cuantumului final al amenzilor care le-au fost aplicate, din moment ce nu au dezvăluit Comisiei încălcarea înainte ca aceasta să efectueze verificări care să îi furnizeze suficiente motive pentru a iniția procedura încălcării care a determinat adoptarea deciziei atacate.

124 Este de asemenea cert că numai printr-un memoriu al Outokumpu din data de 30 mai 2001 Comisia a fost pentru prima dată informată cu privire la întreaga durată a cartelului. Astfel, pe baza informațiilor transmise anterior de societatea Mueller Industries, Comisia era în măsură să dovedească existența unei încălcări doar în perioada mai 1994-mai 1998. Cu toate acestea, reclamantele susțin că numai datorită informației pe

care au comunicat-o Comisiei în octombrie 2002, aceasta din urmă a putut dovedi în mod cert existența cartelului din mai 1988 până în noiembrie 1992 și din mai 1998 până la sfârșitul anului 1999.

125 Prin stabilirea duratei suplimentare a încălcării, Comisia a fost în măsură să majoreze, în temeiul punctului 1 litera B din liniile directoare, cuantumurile de plecare ale amenzilor aplicate contravenienților cu 125 %, în loc de 40 %. Prin urmare, întreprinderile care transmiseseră Comisiei informații cu privire la durata suplimentară a încălcării riscau să li se majoreze cuantumul de plecare al amenzilor lor cu încă 85 de procente.

126 Este vorba despre un paradox inerent Comunicării privind cooperarea din 1996, în sensul că o întreprindere care face obiectul punctului D din respectiva comunicare și care furnizează informații noi Comisiei riscă să fie sancționată mai sever decât dacă nu ar fi transmis aceste informații Comisiei. Punctul 3 a șasea liniuță din liniile directoare, potrivit căruia o «cooperare efectivă a întreprinderii în cadrul procedurilor, în afara sferei de aplicare [a Comunicării privind cooperarea din 1996]», poate constitui o circumstanță atenuantă, permite remedierea acestui paradox.

127 În speță, prin aplicarea, fără a face mențiune în acest sens, a punctului 3 a șasea liniuță din liniile directoare, Comisia a acordat de fapt Outokumpu o imunitate în ceea ce privește durata suplimentară a înțelegerii, pe care a ignorat-o înainte de primirea memoriului acesteia din 30 mai 2001 [considerentul (386) al deciziei atacate].

128 Prin urmare, trebuie verificat dacă Comisia era obligată, fie în temeiul punctului 3 a șasea liniuță din liniile directoare, fie în conformitate cu principiul egalității de tratament, să acorde o reducere și reclamantelor pentru informațiile referitoare la perioadele 1988-1992 și 1998-1999 furnizate Comisiei la mai mult de șaisprezece luni după Outokumpu.

129 În această privință, trebuie amintit în prealabil că Comisia dispune de o marjă de apreciere în ceea ce privește aplicarea circumstanțelor atenuante (Hotărârea Tribunalului din 8 iulie 2004, Mannesmannröhren-Werke/Comisia, T-44/00, Rec., p. II-2223, punctul 307).

130 Trebuie subliniat în continuare că logica imunității la amenzi presupune ca numai unul dintre membrii unei înțelegeri să poată beneficia de aceasta, dat fiind că efectul urmărit este acela de a crea un climat de incertitudine în cadrul înțelegerilor prin încurajarea de a dezvălui Comisiei existența acestora. Or, această incertitudine rezultă tocmai din faptul că participanții la înțelegere știu că numai unul dintre ei va putea beneficia de imunitate la amendă prin denunțarea celorlalți participanți la încălcare, expunându-i astfel riscului de a li se aplica amenzi mai severe.

131 Într-o situație precum cea din speță, în care Comisia cunoaște că există o înțelegere, dar nu dispune de anumite elemente esențiale pentru a putea stabili întreaga durată a acestei încălcări, este cu precădere de dorit să se recurgă la un astfel de mecanism, mai ales pentru a evita ca acești contravenienți să se pună de acord cu privire la disimularea elementelor respective.

132 O astfel de situație este diferită de situația în care Comisia deține deja probe, dar urmărește să le completeze. În această ultimă ipoteză, acordarea unei reduceri de amendă contravenienților în locul unei imunități la amendă în favoarea unei singure întreprinderi se justifică prin faptul că obiectivul nu mai este acela de a dezvălui o împrejurare de natură să determine o majorare a amenzii aplicate, ci de a obține cât mai multe probe posibil pentru a consolida capacitatea Comisiei de a stabili situația de fapt în discuție.

133 În ceea ce privește pretinsa inegalitate de tratament între Outokumpu și reclamante, este suficient să se remarce că acestea nu s-au aflat într-o situație comparabilă, întrucât Outokumpu a transmis Comisiei cu aproape un an înaintea reclamantelor informațiile în legătură cu durata suplimentară de opt ani și jumătate a înțelegerii."

Rezumatul argumentelor părților

Recursul formulat de KME

172. KME observă că circumstanța atenuantă constând în „cooperarea în afara Comunicării privind cooperarea" acoperă o lacună a Comunicării privind cooperarea din 1996 – remediată în 2002 – garantând că unei societăți care furnizează Comisiei elemente de probă privind fapte de care aceasta nu avea cunoștință anterior, referitoare la

gravitatea și/sau la durata încălcării, nu i se aplică o amendă mai severă decât dacă nu ar fi procedat astfel. Acestei societăți îi este garantată imunitatea parțială în raport cu aspectele încălcării de care Comisia nu avea cunoștință anterior și a căror stabilire de către Comisie a făcut-o posibilă. Prin definiție, numai o singură societate poate beneficia de această circumstanță atenuantă. Întrucât KME nu a contestat acest principiu, Tribunalul a verificat pe baza unei interpretări greșite a pretenției sale dacă Comisia era obligată „să acorde o reducere și reclamantelor pentru informațiile referitoare la perioadele 1988-1992 și 1998-1999 furnizate Comisiei la mai mult de șaisprezece luni după Outokumpu".

173. KME susține că există două criterii posibile pentru aplicarea respectivei circumstanțe atenuante: aceasta se aplică primei societăți care îi furnizează Comisiei (a) *informațiile* sau (b) *elementele de probă* de care aceasta nu avea cunoștință anterior referitoare la gravitatea sau la durata încălcării. KME consideră că cel de al doilea criteriu este cel corect și că Tribunalul a aplicat în mod greșit primul criteriu atunci când a apreciat care dintre cei doi participanți la înțelegere care au cooperat – KME sau Outokumpu – avea dreptul să beneficieze de circumstanța atenuantă menționată. Aceasta se bazează pe următoarele considerații:

(i) atât dispozițiile pertinente din Comunicarea privind cooperarea din 2002, cât și cele din Comunicarea privind cooperarea din 2006 [49] prevăd că numai o întreprindere care îi furnizează Comisiei elemente de probă (iar nu simple informații) poate beneficia de imunitate parțială;

(ii) Comisia nu și-a modificat politica în materie de amenzi ca urmare a adoptării Comunicărilor privind cooperarea din 2002 și din 2006 și, prin urmare, nu ar trebui să interpreteze „cooperarea în afara Comunicării privind cooperarea" în contextul Comunicării privind cooperarea din 1996 într-un mod care nu este conform cu Comunicarea privind cooperarea din 2006;

(iii) în temeiul Comunicărilor privind cooperarea din 2002 și din 2006, faptul că Comisia ar fi putut avea anumite informații referitoare la activitatea din cadrul înțelegerii nu se opune ca unei întreprinderi care solicită clemența să i se acorde o imunitate totală la aplicarea unei amenzi chiar și în cazul în care aceste informații sunt suficiente pentru efectuarea unei inspecții la fața locului (dar insuficiente pentru a stabili existența unei încălcări); în mod analog, faptul că Comisia ar fi putut avea anumite informații referitoare la un comportament anticoncurențial pentru o anumită perioadă – inclusiv ca urmare a unor *informații* nedovedite furnizate de un participant la o înțelegere – nu ar trebui să se opună ca unei întreprinderi care solicită clemența să i se acorde o imunitate parțială în cazul în

49 — A se vedea nota de subsol 13 de mai sus.

care aceasta furnizează ulterior *elemente de probă* adecvate cu privire la acest comportament, care permit Comisiei să stabilească existența înțelegerii pentru perioada respectivă;

(iv) în sfârșit, întreprinderile ar fi mult mai puțin dispuse să coopereze cu Comisia dacă s-ar teme că ar putea fi sancționate pentru perioade în raport cu care au fost singurele care au furnizat elementele de probă necesare; în lipsa cooperării KME, Comisia nu ar fi putut stabili existența unei încălcări continue din 1988 până în 2001; raționamentul care a permis aplicarea circumstanței atenuante relevante în cazul Outokumpu pentru perioadele 1988-1993 și 1999-2001 se aplica și în cazul KME pentru aceste perioade; prin urmare, era inechitabil ca KME, care i-a furnizat Comisiei elemente de probă de care aceasta nu avea cunoștință anterior, referitoare atât la durata, cât și la gravitatea încălcării, să fie sancționată pentru o încălcare mai îndelungată, pe care Comisia a putut să o stabilească (și nu doar să o suspecteze) numai datorită cooperării KME.

174. Prin urmare, KME solicită Curții să anuleze hotărârea atacată în măsura în care Tribunalul nu a hotărât că KME trebuie să beneficieze de o reducere a coeficientului de multiplicare în funcție de durată aplicat la cuantumul de plecare al amenzii pentru perioadele mai 1988-noiembrie 1992 și mai 1998-sfârșitul anului 1999, să anuleze partea relevantă a deciziei în cauză și să reevalueze în consecință amenda în exercitarea competenței sale de fond.

Răspunsul Comisiei

175. Comisia susține că, în cadrul aprecierii sale referitoare la cazurile în care poate fi acordată o imunitate parțială – spre deosebire de o reducere a amenzii în temeiul cooperării –, Tribunalul a prezentat o motivare clară și logică prin care se răspunde tuturor argumentelor de drept invocate de KME. La punctele 123-127 din hotărâre, acesta a explicat că, revelând Comisiei durata totală a înțelegerii, Outokumpu i-a permis acesteia să îi majoreze cuantumul de plecare al amenzii cu 85 %, în timp ce reducerea maximă a amenzii în temeiul cooperării a fost de 50 %. Comisia a rezolvat acest paradox acordând Outokumpu o reducere a amenzii echivalentă cu imunitatea parțială pentru durata suplimentară pe care aceasta a revelat-o. La punctele 131 și 132, Tribunalul a explicat în ce mod o asemenea situație diferă de cea a unor întreprinderi care nu fac decât să furnizeze elemente de probă

în raport cu o perioadă a înțelegerii cunoscută deja de Comisie.

176. KME solicită Curții să înlocuiască aprecierea Tribunalului cu criteriul propus de KME. Acest fapt nu numai că este inadmisibil, dar aprecierea Tribunalului este vădit corectă, iar cea a KME este vădit greșită. Atunci când a furnizat informații pe care Comisia nu le cunoștea, Outokumpu a revelat durata totală a înțelegerii, iar Comisia a fost pentru prima dată în măsură să investigheze și să caute elemente de probă referitoare la durata totală. În lipsa acestei dezvăluiri, nu ar fi fost posibilă adoptarea unei decizii privind încălcarea în raport cu perioadele necunoscute. KME a furnizat numai elemente de probă care, deși nu se aflau deja în sine la dispoziția Comisiei, priveau elemente ale încălcării deja cunoscute (în cadrul duratei revelate deja de Outokumpu) și, prin urmare, nu aveau un impact fundamental asupra investigației. Comisia investiga deja și căuta elemente de probă privind durata înțelegerii și le-ar fi putut obține și fără ajutorul KME. KME nu a făcut decât să faciliteze, așadar, sarcina Comisiei.

177. Distincția pe care o face KME între informații și elemente de probă nu este decisivă. În realitate, „informațiile" furnizate de Outokumpu constituiau de asemenea elemente de probă. Memorandumul Outokumpu din 30 mai 2001, menționat la punctul 124 din hotărârea atacată, a fost utilizat ca element de probă în decizia în cauză. Dimpotrivă, „elementele de probă" furnizate de KME i-au oferit în mod clar Comisiei informații privind anumite detalii ale înțelegerii. Factorul decisiv este dacă o „informație" sau un „element de probă" revelează pentru prima dată un element al înțelegerii care are incidență asupra gravității sau a duratei acesteia și care nu ar fi putut fi investigat fără contribuția întreprinderii în cauză.

178. În plus, KME nu ar fi putut beneficia de imunitate parțială în temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002, pe care o invocă. Această comunicare conferă imunitate parțială unei întreprinderi care „furnizează elemente de probă privind fapte de care Comisia nu avea cunoștință anterior, referitoare la gravitatea sau la durata înțelegerii suspectate". Elementele de probă furnizate de KME vizau fapte cunoscute deja de Comisie, și anume durata totală a înțelegerii.

179. Criteriul alternativ propus de KME s-ar suprapune – făcându-l inutilizabil – cu criteriul privind acordarea unei reduceri pentru cooperare în temeiul punctului D din Comunicarea privind cooperarea din 1996, potrivit căreia o societate care furnizează „informații, documente sau alte elemente de probă care contribuie material la stabilirea existenței încălcării" beneficiază de o reducere de 10 %

până la 50 %. Criteriul KME ar acorda imunitate în cazul în care Comunicarea privind cooperarea prevede în mod explicit o reducere de maximum 50 % și ar compromite, astfel, sistemul instituit prin Comunicarea privind cooperarea. KME a fost recompensat în mod adecvat pentru cooperarea sa cu o reducere a amenzii de 30 %, care a fost confirmată de Tribunal și nu a fost contestată în recurs.

la critica potrivit căreia KME ar fi trebuit să beneficieze de imunitate parțială, iar nu de o „simplă" reducere a amenzii în temeiul cooperării, Tribunalul a constatat în orice caz că acest fapt nu ar fi fost corect, apreciind, de exemplu, la punctul 132, că „acordarea unei reduceri de amendă contravenienților în locul unei imunități la amendă în favoarea unei singure întreprinderi se justifică prin faptul că obiectivul nu mai este acela de a dezvălui o împrejurare de natură să determine o majorare a amenzii aplicate".

Apreciere

180. În ceea ce privește caracterul adecvat al examinării efectuate de Tribunal, Comisia observă că (în contextul celui de al cincilea motiv, dar în raport cu examinarea celui de al patrulea motiv invocat în primă instanță), KME citează punctul 115 din hotărârea atacată, în cuprinsul căruia Tribunalul a hotărât că, în lipsa unei dispoziții imperative din liniile directoare, Comisia a păstrat o anumită putere de apreciere cu privire la circumstanțele atenuante, și punctul 129, în cuprinsul căruia acesta a afirmat din nou că Comisia dispune de o putere de apreciere în această privință. Totuși, aceste observații au fost făcute în contextul argumentelor KME potrivit cărora Comisia a încălcat punctul 3 din liniile directoare prin faptul că a refuzat să țină seama de anumite circumstanțe atenuante. Tribunalul trebuia să stabilească dacă aceste argumente vizau aspecte cu privire la care Comisia și-a impus anumite limite prin liniile directoare sau aspecte cu privire la care ea își păstrează puterea de apreciere. Aceasta nu indică lipsa exercitării unui control jurisdicțional adecvat, ci reflectă numai natura argumentelor invocate de KME în primă instanță. Referitor

181. Observăm că, dacă amenda impusă KME ar fi fost redusă în decizia în cauză astfel încât, în fapt, să anuleze majorarea în funcție de durată pentru perioadele care cumulau 6 ani și o lună cu privire la care aceasta pretinde că a furnizat Comisiei „elemente de probă decisive", rezultatul ar fi trebuit să fie echivalent cu aplicarea unei majorări numai în considerarea perioadei restante de 6 ani și 9 luni. Dacă procentajul anual ar fi fost menținut la 10 %, ca și pentru ceilalți participanți, acest fapt ar fi condus la o majorare cu 67,5 % – și anume, cu 5 % mai mare decât majorarea totală aplicată în mod efectiv (și probabil din greșeală) [50]. Prin urmare, încă o dată, pare

50 — A se vedea punctul 161 și următoarele de mai sus.

plauzibil că, dacă Tribunalul ar fi realizat pe deplin situația, rezultatul ar fi putut să nu fie favorabil KME, chiar dacă acest argument specific ar fi fost admis.

182. Având în vedere cele de mai sus, s-ar putea considera că se poate adopta aceeași abordare pe care am sugerat-o cu privire la cel de al treilea motiv și s-ar putea aprecia că acest motiv este (ca și argumentul invocat în primă instanță) inoperant. În acest caz, totuși, considerăm că problema dacă KME ar fi trebuit să fie tratată ca și cum nu ar fi participat la înțelegere în perioadele cu privire la care a furnizat Comisiei elemente de probă nu este legată intrinsec de problema procentajului majorării și, prin urmare, poate fi abordată separat.

183. Argumentul invocat de KME se bazează, în esență, pe trei afirmații, care, în principiu, trebuie să fie, toate, demonstrate pentru ca argumentul să fie primit: (a) informațiile care revelează o perioadă a încălcării trebuie să fie distinse de elementele de probă care demonstrează că încălcarea a avut loc în această perioadă, (b) în cazul în care informațiile sunt furnizate mai întâi de o parte, iar elementele de probă sunt furnizate ulterior de cealaltă parte, numai aceasta din urmă trebuie să beneficieze de imunitate în raport cu perioada în cauză și (c) în ceea ce privește perioadele mai 1988-noiembrie 1992 și mai 1998-sfârșitul anului 1999, KME a furnizat elemente de probă, în timp ce Outokumpu furnizase anterior numai informații.

184. În ceea ce privește (a), suntem de acord cu Comisia că nu se poate stabili o distincție validă între informații (prin care KME reiese că înțelege declarații bazate pe amintiri) și elemente de probă (prin care KME reiese că înțelege înscrisuri sau alte elemente tangibile pe baza cărora se pot trage concluzii). În fapt, informațiile furnizează elemente de probă (în caz contrar, audierea martorilor în cadrul procedurilor judiciare nu ar servi la nimic) și elementele de probă furnizează informații (fără de care nu ar avea nicio valoare). Prin urmare, Tribunalul nu a greșit atunci când a tratat contribuțiile aduse de Outokumpu și de KME în același mod în ceea ce privește natura utilității lor pentru investigația efectuată de Comisie.

185. În ceea ce privește (b), chiar dacă, în general, nu se poate face distincție între informații și elemente de probă în funcție de natura lor în termeni de utilitate în cadrul unei investigații, este foarte posibil ca utilitatea diferitelor contribuții, fie „informații", fie „elemente de probă", să difere considerabil în contextul unei anumite investigații. Este, așadar, foarte posibil ca un participant la o înțelegere să furnizeze informații sau elemente de probă privind o perioadă a încălcării atât de vagi și de neconcludente, încât să nu fie de nicio utilitate pentru Comisie, iar un alt participant să furnizeze ulterior informații sau elemente de probă detaliate de o importanță decisivă pentru stabilirea faptului că încălcarea a avut loc

în perioada în cauză. Într-o asemenea situație, nu este neadecvat ca, în cazul în care Comisia acordă o reducere a amenzii în acest temei, să îl favorizeze pe cel din urmă; dacă, în schimb, l-ar privilegia pe primul participant, cel din urmă ar putea să îi solicite Tribunalului, în mod întemeiat, să examineze abordarea Comisiei în cadrul exercitării competenței sale de fond, deși rezultatul ar depinde de aprecierea faptelor realizată de Tribunal. În orice caz, este cert că „logica imunității la amenzi" la care se referă Tribunalul la punctul 130 din hotărâre militează în favoarea recompensării numai a primului participant care furnizează informații sau elemente de probă adecvate.

186. În ceea ce privește (c), problema dacă „elementele de probă" furnizate de KME au avut o importanță decisivă pentru a-i permite Comisiei să concluzioneze că înțelegerea a funcționat în perioadele în cauză, în timp ce „informațiile" furnizate anterior de Outokumpu nu au fost de natură să permită formularea vreunei concluzii, este o problemă de fapt care nu poate face obiectul unui recurs. În plus, punctele 128 și 131-133 din hotărârea atacată arată în mod clar că Tribunalul a considerat în această privință că Outokumpu a furnizat informații esențiale în măsură să permită stabilirea duratei totale a încălcării, informații pe care KME le-a completat, cu mai mult de 16 luni mai târziu, cu elemente de probă care au facilitat stabilirea faptelor de către Comisie. Pe baza unei asemenea aprecieri a faptelor, nu poate fi nicio îndoială că Tribunalul nu a săvârșit o eroare de drept atunci când a respins cel de al patrulea aspect al celui de al patrulea motiv invocat de KME.

187. În sfârșit, în ceea ce privește caracterul adecvat al controlului exercitat de Tribunal, este clar că afirmațiile acestuia referitoare la puterea de apreciere a Comisiei, atunci când aceasta a decis să țină seama de circumstanțele atenuante, nu au împiedicat în niciun mod Tribunalul să examineze și să răspundă în mod corespunzător argumentelor invocate de KME și să ajungă la o concluzie bazată pe o evaluare reală a faptelor și a argumentelor prezentate în fața sa.

Cu privire la cheltuielile de judecată

188. În temeiul articolului 122 din Regulamentul de procedură al Curții, atunci când recursul nu este fondat, Curtea se pronunță asupra cheltuielilor de judecată. În temeiul articolului 69 alineatul (2), partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. În prezenta cauză, considerăm că recursul trebuie respins. Comisia a formulat o concluzie cu privire la cheltuielile de judecată. Prin urmare, KME ar trebui obligată la plata cheltuielilor de judecată efectuate de Comisie.

Concluzie

189. Având în vedere toate considerațiile de mai sus, propunem Curții să hotărască:

— „respingerea recursului și

— obligarea KME Germany AG, a KME France SAS și a KME Italy SpA la plata cheltuielilor de judecată efectuate de Comisie."